KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 14 **DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY** 7. SEPTEMBRA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

Čo dáva svetu kresťanstvo?

Čo dáva svetu kresťanstvo? Na túto otázku je odpoveď veľmi jednoduchá a ani tí najväčší ateisti a odporcovia kresťanstva ju nebudú veľmi podpierať. Kresťanstvo však svoju historickú úlohu ešte nenaplnilo, ako sa nás niektorí snažia presviedčať. Kresťanstvo je a má poslanie do konca sveta. Môže formovať osobnosti, spoločenstvá, spoločnosť, svet aj v súčasnosti i v budúcnosti. Preto snahy o jeho oslabenie či dokonca likvidáciu sú trápne. Kresťania majú prísľub od Ježiša Krista: „Ja som s vami až do skončenia sveta.“ (Mt. 28, 20) a „Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev, a brány pekelné ju nepremôžu.“ (Mt. 16, 18)

Nemožno však nevidieť snahu oslabiť kresťanov a vytlačiť ich na periférie, mimo hlavných prúdov života spoločnosti, mimo života národov, obcí, rodín, čo najviac ju redukovať vieru v srdciach samotných kresťanov. Podobne ako v nedávnej dobe komunistickej totality, ktorá mala svojich aktívnych a honorovaných prisluhovačov v radoch kňazov i veriacich. Nie sú to nijaké konšpirácie. Kňazská organizácia „Pacem in Terris“ či „oddelenie boja proti Cirkvi v štruktúrach ŠTB“, to sú dva príklady.

Aj súčasné rozkladné trendy protikresťanského boja, ktoré útočia na podstatu človeka, majú nemálo prisluhovačov infiltrovaných do cirkevných štruktúr a inštitúcií. Dnes sa to deje ešte oveľa rafinovanejším spôsobom ako v rokoch socializmu.

Napokon aj prostriedky súčasného protináboženského boja sú oveľa účinnejšie. Stačí sledovať štatistiky, návštevnosť chrámov a spôsob života v našich rodinách i v krajine.

Na mieste je otázka: Ako sa týmto trendom protináboženského boja brániť? Chcem žiť ako kresťan, chcem plniť svoje misionárske poslanie, alebo sa chcem rozplynúť a stratiť v dave, vo svojich starostiach, ktorých mám nad hlavu, vo svete zahltenom jeho narastajúcimi problémami? Ako sa brániť trendom, ktoré na nás útočia, aby redukovali na nepoznanie našu kresťanskú, národnú, rodinnú, ľudskú podstatu? Ako žiť proti duchu súčasnosti? Nebyť súčasťou mediálneho meinstreamu, nebyť poslucháčom jeho tvorcov, ani hovorcov, byť odolný voči prejavom, ktoré sa tvária ako riešenie najzložitejších otázok sveta, pričom spochybňujú základné náboženské pravdy a berú veľké provízie z prostriedkov Cirkvi i z daní občanov, občianskych združení a iných zdrojov, pustošia a rozkladajú osobnosti človeka i spoločenské štruktúry. Dnes si už treba dávať pozor dokonca aj na kňazov, ktorí majú často otvorený prístup do médií, ktorí veľa zdôrazňujú seba, majú svetské záujmy, chcú

LUDOVÍT KOŠÍK

byť „ľudskí“, humánni, všetko spochybňujú okrem vlastných názorov, nepoužívajú kresťanskú terminológiu, namiesto omší hrajú divadlo, namiesto homílie prezentujú svoje názory, záujmy, cestopisné zážitky, televízne programy...

Rany utŕžené v mladosti sa ťažko liečia, dlho bolia a následky môžu byť doživotné. Mať odvahu žiť svoj hlboký, dôsledný kresťanský život na úrovni osobnej, rodinnej, spoločenskej, občianskej, sociálnej je zložitejšie ako kedykoľvek doteraz... Vyžaduje si to pevnosť vo viere, v jej praktickom žití, v schopnosti nedať si ju nieže zobrať, ale ani oslabiť nikým, a odovzdávať ju iným. Netreba sa báť posmechu okolia, vyhrážok ani diskriminácie - vo svete, ale dnes už ani v Cirkvi.

Aj dnešná doba, podobne ako tá komunistická, má svojich hrdinov viery, ktorí nás môžu inšpirovať. Ako aktuálny príklad uvádzam sestru Veroniku Theresiu Ráckovú, ktorej život vyhasol 20. mája 2016 v Južnom Sudáne. Viera v Boha je základnou hodnotou nášho života, náš najcennejší poklad, Ak ju stratíme, stratili sme všetko a ďalší náš život už je len akýmsi živorením.

To preto je toľko útokov osobitne na mladých ľudí, aby ich morálne zlomili a okradli o čisté srdce, ktoré je veľkým darom a je ochotné a schopné tvoriť, dávať, deliť sa, pomáhať, obetovať sa... Viesť duchovný život modlitby denného čítania Božieho Slova a me-ditácie nad ním, to nám pomôže správne sa orientovať a konať, pristupovať k sviatostiam, aspoň v nedeľu a vo sviatky sa zúčastňovať sv. omší.

(Pokračovanie na 2. strane)

Dve či tri cesty...

TEODOR KRIŽKA

Nedá sa nazvať inak ako hodnotovým chaosom, čo nás obklopuje. Akoby sme mali hneď niekoľko zahraničných politík. Jednu presadzuje prezident, druhú predseda vlády, tretiu jeho minister zahraničných vecí a štvrtú jednotliví veľvyslanci. Inak by si nemohol dovoliť vyvesiť na veľvyslanectve Slovenskej republiky jej veľvyslanec dúhovú vlajku na podporu tamojšieho gaypridu. Ak by totiž existovala naozajstná slovenská zahraničná politika, odrážajúca mienku väčšiny národa, a hlavne vychádzajúca z hodnotovej orientácie Slovákov a vôbec zdravo rozmýšľajúcich ľudí, na druhý deň by predseda vlády nástojil na odvolaní takéhoto veľvyslanca, prípadne by siahol ešte po tvrdších opatreniach a odvolal by samotného ministra zahraničných vecí.

Nestalo sa tak. O čom to svedčí? Ani nie o machiavelizme ako o strachu. Vláda čelí nebývalému tlaku tzv. ulice a médií. Tento tlak sa dá porovnať hádam iba s obdobím vlády V. Mečiara. A keďže vieme, že ten tlak mal zdroj v jedinej kancelárii Bieleho domu, nerobíme si nijaké ilúzie, že aj tentoraz je podivné súručenstvo mainstreamu a opozície z tej istej dielne. Tentoraz však nejde o povalenie Fica, ale o jeho oslabenie natoľko, aby sa neopovážil opustiť kurz na predurčenú budúcnosť SR v duchu, ktorý si želajú USA a Veľká Británia.

A čože si vlastne Anglosasi želajú?

Súdiac podľa toho, ako dopadlo referendum o Brexite, USA a Británia sa uzatvárajú pred ostatnou Európou, ktorú ponechávajú na ľubovôľu Nemecka, svojho vazala od Prvej a najmä od Druhej svetovej vojny. Nemecko, ktoré prehnali niekoľkodesaťročnou denacifikáciou, čo nie je nič iné ako eufenizmus násilnej kozmopolitizácie nemeckého národa, a ktoré teraz vystavujú masívnemu ataku moslimských prisťahovalcov, schopných za jednu noc obrátiť akúkoľvek usporiadanú krajinu naruby, má iba dve možnosti: Buď sa národne pozviechať, uzavrieť hospodársku a vojenskú spoluprácu s Ruskom, alebo naopak, nasledovať kŕčovitý kurz súčasnej kancelárky na úplnú závislosť od momentálneho chtíča tých, ktorých reprezentuje dočasný podnájomník Bieleho domu.

Skrátka, buď Nemecko, a my s ním, pôjde aj naďalej cestou gaypridov, rozkladu rodiny, morálky a demontáže kresťanstva, dokonca aj jeho liberálnych ostatkov, teda cestou nastolenia NWO, Nového svetového poriadku, alebo sa pridá k jedinej mocnosti, ktorá chtiac-nechtiac je nútená, takpovediac z Božej vôle, vzdorovať tomuto trendu, inak sa prosto rozpadne a premení na desiatky bezvýznamných štátikov zrážajúcich sa v nekonečných vojnách, podobných na konflikt na Donbase.

Tretej cesty niet. Tretia cesta je iba vykĺznuť z tlaku tejto Charybdy a Scylly, ktorý nás už raz chcel zomlieť v období, keď práve Západ vygeneroval a na štedrom sponzorstve odchoval Lenina s Trockým, aby následne vyzbrojil zbedačené Nemecko a zrazil ho so Stalinom, ktorý sa začal fyzicky vysporadúvať práve s týmto trockistickým krídlom boľševického hnutia. Situácia nie je nepodobná tej spred ostatnej svetovej vojny. Máme tu Rusko, ktoré sa túži pozviechať z jednostrannej gorbačovovskej kapitulácie, ktorá ho stála stratu území, likvidáciu hospodárstva, vysťahovalectvo a polokoloniálny status, a máme tu USA, ktoré chcú zachovať monopolárne usporiadanie sveta. Podobne ako vtedy aj tentoraz sa to dá iba vývozom konfliktu do Európy...

Požiadame teda o neutralitu, alebo si vyberieme konflikt? S kým, proti komu?

Čo dáva svetu kresťanstvo?

(Pokračovanie z 1. strany)

Vernosť Božiemu Slovu a Božím prikázaniam, mesačná sv. spoveď - tu sa oplatí investovať do výberu spovedníka, i keď aj to je čoraz náročnejšie a zložité. Súčasťou nášho kresťanstva nie je len konzumovať to, čo nám ktosi predloží, ale správne sa orientovať, a k tomu nám môže pomôcť i sebazapieranie, pôst a almužna. Byť verní Bohu, keby aj všetci okolo mňa v rodine, v triede, v spoločenstve... zradili. To sa vyplatí, lebo nikto nám nedá to, čoho darcom je len Boh. „Veď čo osoží človekovi, keby aj celý svet získal, a svojej duši by uškodil?! Lebo za čo vymení človek svoju dušu?!“ (Mk. 8, 36 – 37)

Vari nikdy sa nehovorilo o rodine toľko ako dnes a nikdy nebolo toľko rodín rozbitých a v rozklade ako v súčasnosti. Aj tento trend ešte naberá na obrátkach. Asi nič tak nedokáže zraniť človeka ako sklamanie svojho manželského partnera. Koľko detských sŕdc je zranených už v tom najútlejšom veku. Treba to mať na zreteli už pri výbere partnera. Stará múdrosť pripomína, ženu nehľadaj pri tanci, ale pri práci. S neveriacim a konzumne zameraným človekom ťažko vytvoriť harmonické spoločenstvo a rodinu. Budovať a udržiavať rodinu sa dá len na biblických princípoch. Dosť problémov prináša sám život, je zbytočné priberať si ďalšie. Byť verný sľubu, ktorý sme urobili na celý život. V manželstve a rodine byť otvorený Bohu i sebe navzájom. Žiť ako rodina, spoločne sa modliť, pracovať, tvoriť, prežívať voľný čas... Byť opatrný na ponuky zvonka, ktoré manželov i deti odpútavajú od rodiny, odmietať rozkladné prvky, vedieť sa aj uskromniť. Dať dôraz na kresťanské symboly v domácnosti. Nielen postaviť dom či kúpiť byt, ale vytvárať spoločný domov. Nielen sa starať o materiálne potreby detí, ale ich aj vychovávať k živej viere a k hodnotám, bez ktorých je život nemožný.

Nikto nie sme ostrovom. Sme odkázaní na iných ľudí. Spoločnosť vplýva na nás, aj my ju máme spoluvytvárať svojím angažovaním sa. Nepodporovať zlodejov, podvodníkov a darebákov... Najzdravší ľudia, telesne i duševne, sú na lazoch a samotách. Lebo sú odkázaní na seba a najbližších a do širších spoločenstiev idú len vtedy, ak je to potrebné. Naše zapájanie do spoločenského a verejného života má byť na základe zrelej úvahy a schopností, ale skúsenosť s tzv. kresťanskými stranami nás varuje k obozretnosti.

Bez práce sa žiť nedá. Ale ani ona nie je hlavnou náplňou života. Má to byť spôsob služby iným ľuďom. Je dôležité, aby sme robili činnosť zmysluplnú, ku ktorej máme pozitívny vzťah, čo nie je dnes jednoduché, aby sme vytvárali hodnoty. Okrem zamestnania je vhodné venovať sa záujmovej činnosti. Darovať môže niečo len ten, kto má. Nie vždy sú vhodným darom peniaze.

Sociálny rozmer – almužna, je dôležitý pilier kresťanstva, dôležitý pre náš život. Byť darcom je našou povinnosťou v rodine, v Cirkvi, v spoločnosti. Neobstojí výhovorka, ja mám málo pre seba, a preto nemôžem dávať. Všetci sme zodpovední za seba i za iných, za ich duchovné, duševné i materiálne dobro. Ale materiálny dar má byť adresný tam, kde nebude zneužitý a tam, kde poslúži dobru Božieho kráľovstva a konkrétnych ľudí. Je dôležité byť darcom a pritom sa nenechať zneužívať.

V čase relativizácie základných životných hodnôt a spochybňovania základných Božích právd a veľkej mediálnej manipulácie je potrebné a dôležité byť pevne zakotvený v Bohu, v rodine, v ľudskom i zdravom kresťanskom spoločenstve, nepodporovať žiadny typ pseudokultúry.

ĽUDOVÍT KOŠÍK

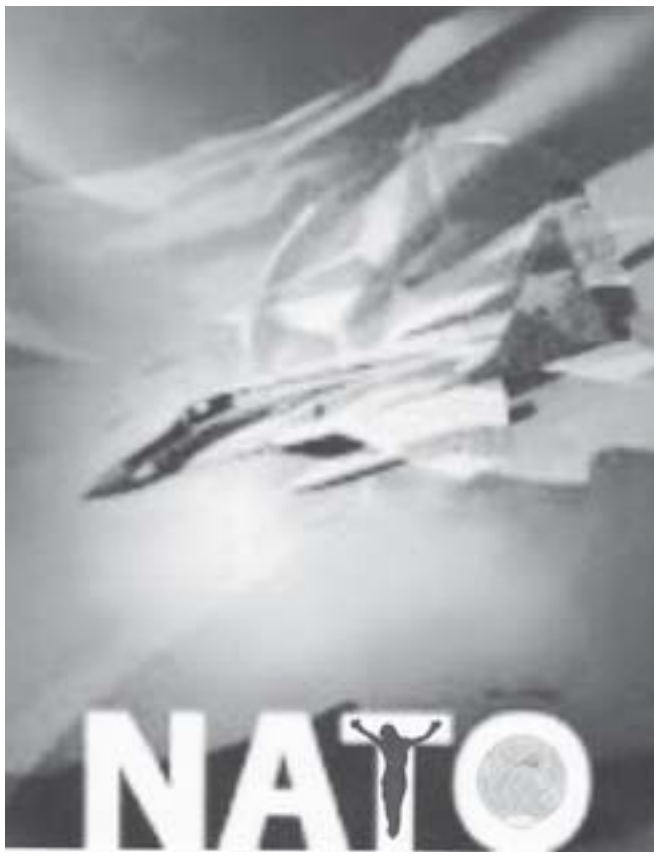

Kresba: Andrej Mišanek

Výzva na vojenskú neutralitu Slovenskej republiky

Vážený pán prezident Slovenskej republiky!
Vážená Národná rada Slovenskej republiky!
Vážená Vláda Slovenskej republiky!

Slovenská republika ako suverénny štát v záujme svojej bezpečnosti potrebuje definovať svoje stanovisko voči ostatným štátom Európy a sveta. Historická skúsenosť ukázala a realita dneška dosvedčuje, že pre štát nášho rozmeru, ekonomickej výkonnosti, kultúrnej a duchovnej orientácie sa neosvedčilo žiadne vojenské zoskupenie. Apelujeme na Vás – na prezidenta Slovenskej republiky, na Národnú radu Slovenskej republiky a na vládu Slovenskej republiky, aby ste otvorili fundovanú verejnú diskusiu na tému vojenská neutralita Slovenskej republiky na rozličných úrovniach spoločenského a politického života, vrátane zákonných prostriedkov; ak sa preukáže vôľa občanov získať vojenskú neutralitu, aby ste, rešpektujúc hlas národa, využili všetky legálne a diplomatické prostriedky na národnej a medzinárodnej úrovni na jej dosiahnutie.
Slovensko spoločne s ďalšími štátmi Európy môže tvoriť neutrálny geopolitický most medzi Východom a Západom, medzi Severom a Juhom, čím sa výrazne zvýši vojenská bezpečnosť v celej Európe.
Slovensko tak v zmysle svojho historického poslania prispeje k zlepšeniu spolužitia národov v Európe a vo svete.

V Bratislave dňa 5. júla 2016

Jana Belovičová, Ladislav Benkovský, Július Binder, Miroslav Boldiš, Ján Bučko, Viera Cisárová, Peter Cvengroš, Leonard Černák, Anton Čulen, Igor Dráč, Ingeborg Dráčová, Ján Dudáš, Pavel Dvořák, Milan Ďurica, Karol Ewerling, Štefan Fejko, Andrej Ferko, Anton Gúth, Ivan Haško, Juraj Haydu, Jana Hornáčková, Karol Hornáček, Viliam Hornáček, Martin Hrivnák, Štefan Hrušovský, Ivan Hudec, Helena Hudecová-Horská, Augustín Marián Húska, Alexander Ilečko, Jozef Janíček, Peter Jaroš, Anton Jurko, Ján Kačala, Jozef Kafka, Karol Kandráč, Imrich Kažimír, Stanislav Kniez, Jozef Kollár, Bystrica Korfantová, Ladislav Kostelka, Ján Košiar, Eva Kristinová, Teodor Križka, Martin Lacko, Fedor Lajda, Brigita Lehká, Milan Lehký, Pavol Liška, Jana Lišková, Ján Litecký Šveda, Ján Lorko, Dáša Machalová, Ibrahim Maiga, Michal Matečka, Stanislav Májek, Pavel Mihalič, Jozef Michalov, Roman Michelko, Jozef Mižák, Peter Mlkvý, Ivan Mrva, Daniel Pacalaj, Vít Pacalaj, Marta Pacalajová, Michaela Pacalajová, René Pavlík, Blažena Pavlíková, Štefan Pavúk, Karol Pieta, Ladislav Pollák, Marián Polonský, Jana Pusecová, Jozef Ráž, Jozef M. Rydlo, Anton Selecký, Ladislav Schlosárik, Peter Schredl „Koňýk“, Jozef Sivák, Ján Sokol, Martin Somora, Elena Šebová, Jozef Šimonovič, Dušan Šoltés, Rozália Šošovcová, Juraj Špilka, Ľudovít Števko, Bohumil Šťastný, Marián Šuran, Emil Šúchal, Róbert Švec, Viera Švenková, Boris Tarageľ, Marián Tkáč, Ľudmila Trutzová, Darina Vergesová, Emil Vestenický, Ján Zahradník, Jozef Zavarský, Pavol Záhorský, Eva Zelenayová

Koalícia ochotných a hrozba Sexitu:

Antiruská politika Kisku a Lajčáka, internacionalizmus a slovenské predsedníctvo v Rade Európskej únie

V súvislosti so slovenským predsedníctvom v Rade Európskej únie sa opätovne objavujú náznaky takzvanej viacsmerovej zahraničnej politiky. V médiách sa napríklad objavila správa o pracovnom telefonáte medzi premiérom Ficom a ruským prezidentom Putinom 14. júna, ktorého hlavným námetom boli síce bilaterálne vzťahy, ale v kontexte nadchádzajúceho slovenského predsedníctva v Rade EÚ. *9http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/396143-fico-telefonoval-s-putinom/.*

Ako je známe, premiér Fico sa opakovane vyjadril o neexistencii „hrozby z Východu" ale aj potrebe zrušiť sankcie voči Rusku, ktorých zrušenie je podľa Nemecka možné iba v prípade naplnenia Minských dohôd. Pritom náš (zatiaľ ešte) nemecký spojenec žiadnym spôsobom nešpecifikuje ako môže Rusko ovplyvniť napríklad nesplnený záväzok Ukrajiny o poskytnutí osobitného statusu Donbasu).

Kým však viacero krajín, vrátane Rakúska, dáva najavo, že je načase ukončiť sankcie voči Rusku, na Slo-vensku ide výhradne o postoj premiéra, ktorý úspešne torpéduje pôsobenie mi-nistra Lajčáka.

V súvislosti s „ruskou politikou" slovenského MZV a prezidenta má vysokú výpovednú hodnotu obsesia ministra Lajčáka Gruzínskom, ktorého vstup do NATO podporovalo Slovensko aj v čase Chicagského samitu NATO, aj keď sa od roku 2008 v zásade nič ne-zmenilo v rusko-gruzínskych vzťahoch najmä v súvislosti s následkami uznania nezávislosti Abcházska a Južného Osetska Ruskou federáciou.

PRORUSKÁ PROPAGANDA?

Ešte dňa 12. júna publikovalo MV správu o proruskej propagande, ktorá sa na Slovensku údajne posilňuje. Samozrejme, správa neobsahuje žiadne podrobnosti, a to s ohľadom na veľmi vágne používanie pojmu propaganda atlantickými think tankmi a mimovládnymi organizáciami, ale aj médiami.

Treba poznamenať, že pojem ruskej propagandy je neodmysliteľne spojený s pojmom tzv. hybridnej vojny, ktorú podľa štábov NATO vedie Rusko s NATO či európskymi štátmi. Ruskej propagande sa pripisuje v súčasnosti v Európe čokoľvek, čo nie je v súlade so strategickým plánovaním v NATO alebo v súlade so záujmami nadnárodných korporácií. Tak sa napríklad aj Brexit stal údajne nástrojom ruskej propagandy, napriek tomu, že Putin výslovne odmietol úvahy ruských politológov a novinárov, že by Británia po vystúpení mohla zmeniť sankčnú politiku voči Rusku.

NÁVŠTEVA PREZIDENTA V GRUZÍNSKU: AKO ĎALEJ ZHORŠIŤ VZŤAHY S RUSKOM

V súvislosti s predsedníctvom Slovenskej republiky v Rade Európskej únie je významným signálom návšteva prezidenta v Gruzínsku, kde sa dokonca dostavil na návštevu gruzínsko-juhoosetskej hranice.

Vo zverejnenej správe z návštevy, dostupnej na webstránke prezidenta https://www.prezident.sk/article/prezident-ruske-zabratie-juzneho-osetska-je-agresiou/ je zrejmé, že prezident sa podobne ako minister Lajčák opäť prepožičal na realizáciu priamych cieľov americkej zahraničnej politiky a to dokonca v rozpore s relevantnými stanoviskami stálych i ad hoc orgánov, ktoré skúmali významné prezidentom opomenuté súvislosti konfliktu.

SPRÁVA HEIDI TAGLIAVINI

Po opätovnom rozmrazení gruzínsko-osetského konfliktu 8. augusta 2008, bola vytvorená osobitná medzinárodná komisia s mandátom EÚ, vedená známou švajčiarskou diplomatkou Heidi Tagliavini, ktorá niesla označenie „fact-finding mission". *(text správy naprtu:http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/i/pdfs/30_09_09_iiffmgc_report.pdf)*

Jej právne závery kritizujú obe strany, gruzínsku vládu za porušenie záväzku neriešiť spor vojensky (tento záväzok Gruzínsko prijalo v roku 1992 pri uzavretí prímeria), ale aj za protiprávnu snahu ustanoviť na niektorých územiach ovládaných prívržencami Gruzínska „protivládu" juhoosetskej administrácii, Rusko zasa za pre-kročenie hraníc obrany svojej základne, a zasiahnutie do konfliktu mimo území držaných de facto režimom Južného Osetska pred vyostrením konfliktu.

Juhoosetské orgány nedržali pred útokom Gruzínska celé územie bývalej juhoosetskej autonómnej oblasti, niektoré Gruzíncami, ale aj Osetmi obývané obce držalo Gruzínsko, a to niektoré na základe status quo ku dňu uzavretia prímeria, a niektoré zasa na základe malých hybridných operácií spojených s lokálnymi prevratmi alebo kupovaním úradných predstaviteľov Republiky Južné Osetsko.

Súčasne však vychádzala komisia zo skutočnosti, že Gruzínsko bolo via-zané dohodou o prímerí aj keď Južné Osetsko budeme považovať iba za beligerenta (teda účastníka občianskej vojny či vnútorného konfliktu). Vojnové právo by nemalo žiadnu silu v oblasti civilných konfliktov (kde zjavne zohráva rozhodujúcu úlohu pre posudzovanie vedenia vojny ale aj možnosť mierového urovnania) ak by sa dali zmluvy o prímerí, zastavení bojov, či mierovom urovnaní považovať za neplatné na základe tvrdenia jednej zaviazanej strany, že druhá strana nie je štát, a že na vlastnom území sa nemôže štát dopustiť agresie (protiprávneho útoku). Komisia naopak uzavrela že protiprávneho vojenského útoku sa môže štát dopustiť aj na vlastnom území, tým viac ak ho aktuálne neovláda. Záväzok zdržať sa vojenského riešenia konfliktu teda Gruzínsko porušilo a Južné Osetsko malo právo sa brániť. Rovnako Rusko malo právo brániť sa voči útokom na svoje mierové jednotky riad-ne podľa zmluvy umiestnené na konfliktnom území.

Podľa komisie Rusko ako mediátor malo sa zdržať použitia sily inak ako na obranu svojho mierového kontingentu a v prípade poskytnutia pomoci napadnutému rozhodne nemalo prekročiť hranice statu quo ante. Tento záver však odporuje základnému princípu práva, a to zodpovednosti za protiprávne konanie. Pokiaľ by sa počas ktorejkoľvek vojny proti agresorovi používalo medzi-národné právo vo výklade podľa Heidi Tagliavini, každý obranca voči útočníkovi by musel svoj protiútok zastaviť na hranici územia útočníka. Za útok by tak útočník nebol nijako potrestaný a obranca by bol vystavený ďalším útokom z tých istých pozícií útočníka ako boli pred vypuknutím konfliktu.

Viac ako právne závery komisie (ktorými presiahla svoj „fact-finding" mandát), sú však pre posúdenie konania prezidenta a ministra zahraničia významné skutkové závery komisie. K nim patrí záver, že Gruzínsko začalo operáciu zo svojej vôle, bez toho aby preukázalo údajné juhoosetské provokácie alebo, že by si ich rozsah vyžadoval odpoveď vojenskou silou (vzájomné pohraničné roztržky boli naozaj bežné a sú bežné aj dnes na každej línii prímeria na svete, a strany pokiaľ sa zaviazali zdržať sa použitia ozbrojenej moci, sú tiež povinné na zdr-žanlivosť a primeranosť reakcie). Ďalej komisia považovala za preukázané že došlo zo strany Gruzínska počas operácie k porušovaniu vojnového práva najmä tankovým ostreľovaním civilných štvrtí Cchinvalu. Komisia to nepovažovala za genocídu, ale nepochybne išlo o zakázané konanie, keďže nerozlišovalo vojakov a civilov.

Genocída to podľa komisie nebola jednak pre nízky počet obetí (namiesto pôvodných správ o 2000 obetiach z radov civilov ich bolo iba 162), a tiež preto, že RJO nepreukázala, že by Gruzínsko oddelilo Osetov ako etnikum od Gruzíncov, Arménov či Židov v Cchinvale, ktorí mohli dané štvrte a bytové domy v nich obývať tiež, čo je dobrá nápoveda pre extrémistov všade na svete. Ak chcete vraždiť civilné obyvateľstvo a nepáchať genocídu podľa európskych právnikov postačuje, aby ste napríklad cigánsku osadu bombardovali zo vzduchu bez toho aby ste oddelili prípadných príslušníkov majoritného obyvateľstva.

Pokiaľ ide o počet obetí, komisia samozrejme ignorovala skutočnosť, že vraždenie civilov prerušilo odrazenie útočníkov, a tiež skutočnosť koncentrovania väčšiny obetí na oblasť hlavného mesta a pomer k obyvateľstvu a napokon aj útek obyvateľov.

Etnické čistky ako súčasť genocídy sa predsa realizujú aj vyhnaním obyvateľov. Tisíce obyvateľov opustili Južné Osetsko už pred vojnou z dôvodu blokády a zničenia domov pri predchádzajúcich gruzínskych útokoch v rokoch 1990-1992 a 2004-2005 a ďalšie tisíce utiekli priamo počas gruzínskeho útoku. Pritom hovoríme o území, ktoré malo v roku 1990 cca 120 tisíc obyvateľov a pred augustovou vojnou približne 50-70 tis. obyvateľov.

V roku 2015 podľa sčítania obyvateľov žilo v Južnom Osetsku 53 559 obyvateľov, z toho 30 456 v Cchinvale. Práve obyvatelia hlav-ného mesta boli účastníkmi masového exodu a vracali sa len postupne. Podľa správy Human Rights Watch z 10. augusta 2008 z úradov Republiky Severné Osetsko-Alania, bolo vo Vladikavkaze registrovaných 24 032 utečencov, bezprostredne po prímerí sa z nich vyše 10 000 vrátilo do Južného Osetska. Z cca desaťtisíc obyvateľov hlavného mesta bolo za necelé dva dni prítomnosti gruzínskych vojsk v metropole preukázaných 162 obetí na životoch civilov a to v drvivej väčšine práve obetí ostreľovania bytových domov v priamom dosahu tankovej streľby. Počas autorovej návštevy Južného Osetska v roku 2012 bolo hlavné mesto ešte stále pomerne vyľudnené, keďže okrem obytných štvrtí smerovali gruzínske útoky aj na priemyselné a potravinárske závody, v zjavnej snahe zabezpečiť depopuláciu mesta, ktoré je pre Južné Osetsko aj dnes kľúčové.

Zistenia ohľadne genocídy boli navyše postihnuté tou drobnou vadou, že ignorovali organizované sťahovanie gruzínskych civilov z osád okolo Cchinvalu v posledných dvoch-troch dňoch pred vypuknutím konfliktu.

Napriek týmto faktickým zisteniam náš prezident prišiel na hranice Južného Osetska, aby podporil gruzínsku stranu konfliktu. Podobne ako minister Lajčák sa stále zaklína územnou celistvosťou Gruzínska, pričom ignorujú skutočnosť že na Cypre, kde taktiež jestvuje medzinárodne len čiastočne uznaná Severocyperská turecká republika, Slovensko desaťročia podporuje a organizuje bikomunitný dialóg smerujúci k zmiereniu a riešeniu prijateľnému pre obe strany.

Samozrejme, je možné polemizovať o tom, či prezident má vedomosť o udalostiach počas konfliktu avšak za výkon svojej funkcie je ústavne zodpovedný bez ohľadu na to, čo mu povedia poradcovia či minister zahraničia.

Podľa nášho názoru je slovenská zahraničná politika dlhodobo vystavená škodlivým účinkom osobných ambícií slovenských diplomatov, ktorí sú absurdným spôsobom dlhodobo povyšovaní na ministrov. Ambíciu týchto diplomatov možno ilustrovať iným slovenským diplomatom Marošom Ševčovičom a jeho zarmútením nad skutočnosťou že Slováci majú väčšmi slovenské než európske povedomie.

MGIMO A TRANSATLANTICKÍ INTERNACIONALISTI

Žiaľ výchova v Moskovskom štátnom inštitúte medzinárodných vzťahov (MGIMO) zjavne v rokoch pred prevratom viedla k tak hĺbkovému internacionálnemu osobnostnému formovaniu, že títo ľudia nie sú schopní identifikovať a obhajovať slovenské národné záujmy.

Vyhranená antiruská politika slovenského ministerstva zahraničia počas vlád Smeru-SD niekedy dokonca prekonáva (napriek vyjadreniam predsedu vlády) pravicové či stredopravé vlády takzvane proamerické.

V tandeme Kiska (Bútora) – Lajčák vidíme v obzvlášť intenzívnej forme spoločnú bázu absolventov MGIMO a transatlantických „občianskych aktivistov", čo sa napokon prejavilo počas poslednej vlády R. Fica aj podporou Ministerstva zahraničia pre rozličné multikultúrne a LGBTI programy vo vnútri štátu zjavne mimo ťažiskových kompetencií ministerstva.

ROZŠIROVANIE NATO AKO PREDOHRA PREDSEDNÍCTVA

Hoci sa Brexit v hlavách transatlantikov spája s akýmsi neidentifikovaným záujmom Ruska na oslabení únie, ostáva realitou, že hlavným geopolitickým súperom Ruska je NATO nie EÚ. Británia aj mimo únie ostane zrejme hlavným podporovateľom sankcií voči Rusku podobne ako jej významný údajne neutrálny spojenec v EÚ – Švédsko.

Nedávny súhlas slovenského parlamentu so vstupom extrémne rozdelenej Čiernej Hory do NATO, teda pristúpenie štátu, v ktorom má eminentné ekonomické postavenie Rusko, a kde udržiava aj významný politický kapitál na báze spojenectva pravoslávia a slovanskej vzájomnosti, síce je symbolom neschopnosti (alebo neochoty) slovenskej zahraničnej politiky sledovať vlastný záujem, je však stále menej kontroverzné ako snahy o vstup Moldavska, Gruzínska či Ukrajiny, ktoré Slovensko taktiež podporuje aj v situácii, keď rastúci tlak na Rusko je schopný Slovensko uvrhnúť do vážnej plnoformátovej vojny s Ruskom.

Slovenský záujem na rozširovaní zón strategického súperenia NATO s Ruskom v situácii, keď NATO okrem tohto umelého konfliktného plánu nedokáže identifikovať ani plniť žiadnu bezpečnostnú úlohu, nevie identifikovať nikto.

Toto rozširovanie sa odohráva v čase, keď sa vystupňoval turecko-ruský konflikt, a v čase, keď sa stupňuje prenasledovanie Kurdov v Turecku a spory o genocídu Arménov. Odohráva sa na pozadí absurdných až tragikomických výziev vedenia NATO na prípravu vojny s Ruskom, samozrejme obrannej.

Nie je síce celkom zrejmé, ako má k obrannej vojne s oslabeným Ruskom dôjsť, ale posledná historická skúsenosť Slovenska s koalíciou proti ruskej imperiálnej (v tej dobe sovietskej) hrozbe je jednoznačná.

Treba pritom brať do úvahy skutočnosť zdvojenia protiruskej agendy NATO a EÚ, keď špecificky Švédsko a Fínsko výrazne podporujú protiruskú sankčnú politiku EÚ v spojení s Britániou.

SLOVENSKÁ AGENDA PREDSEDNÍCTVA A BREXIT

Reakcie na Brexit na Slovensku i inde v únii možno rozdeliť na tri postoje. Euroskeptici ako Le Penová, Wilders či Kotleba presadzujú refe-rendá o vystúpení v svojich štátoch. Eurorealisti či umiernení euroskeptici (Podmanický, Danko, Kollár, Beppe Grillo etc), ba aj niektorí eurofili (Tusk, Fico, Lajčák) hovoria o nutnosti reforiem únie. O spomalení či scitlivení centralizácie a budovania stále tesnejšej únie hovoria dokonca ľudia ako Radičová a Gauck. Tretí postoj je postoj Junckersa, ktorý naopak so Schulzom a šéfom frakcie ľudovcov, ktorého meno nenačim spomínať, chcú upevniť vládu nad európskymi národmi.

Pritom stále hlbšia integrácia je hlavným programom slovenského predsedníctva. Pri odsúhlasenom brexite zrejme pôjde nabok, ale je ľahko možné, že ju euroúradníci budú potichu ordinovať a pretláčať práve zoči voči zaujatosti verejnosti brexitom a rokovaniami medzi Úniou a Britániou.

Osobitne významný je zo slovenského hľadiska počas pretrvávajúcej vládnej krízy postoj Slovenskej národnej strany, ktorá opatrným postojom a snahou o uvoľnenie únie pri súčasnej podpore programu predsedníctva v únii, riskuje osud Camerona. Vyjadrenia predsedu Danka a súčasne bývalého europoslanca a dnešného poslanca NR SR Jaroslava Pašku, akokoľvek správne upozorňujúce na riziká multikultúrnej agendy, LGBTI agendy, ale aj prílišnej centralizácie a regulácie pri súčasnej podpore krokov vlády smerujúcich k hlbšiemu podriadeniu Bruselu (azda s výnimkou otázky migrantov, kde však tiež ostali otvorené takzvané turecké dvere) môžu posilňovať radikálnejšiu alternatívu SNS, teda ĽSNS.

Pozícia hlavnej vládnej strany je pritom sťažená jej vnútorným ideologickým rozdelením (ktoré sa najlepšie dá symbolizovať ako ideová kontrapozícia Podmanický vs. Blaha), ale aj rizikom, že triezvejší prístup k agendám EÚ a snaha o už ohlásené hľadanie spoločného stanoviska V4 k Brexitu a reforme EÚ (kde bude vláda tlačená Maďarskom i Poľskom k opusteniu téz o hlbšej a tesnejšej integrácii) bude viesť k vnútornému konfliktu.

Ak je ideová pozícia Mostu-Híd či Siete postavená na autentickom pohľade na záujmy Slovenska a jeho miesto v strednej Európe (hoci takom, ktorý nezdieľame), budú sa tieto strany naopak vytvoriť podpornú pozíciu pre snahu V4 udržať Európsku úniu po odchode Británie znížením regulácií a podporou reálnych krokov pre plné uplatnenie voľného obchodu bez nerovnomernej dekapitalizácie a bez fiškálnej únie, prinajmenej preto aby neposilňovali odstredivé tendencie.

Ak program predsedníctva neprejde primeranými zmenami, a v Smere-SD bude podporované euroatlantické prointegračné krídlo práve s verejnou podporou agendy predsedníctva a ignoranciou dôvodov Brexitu ako zatiaľ predvádza Most-Híd a Sieť, potom vláda riskuje výrazné zvýšenie popularity ĽSNS, zaujatie euroskeptického priestoru a možno aj úspech petičnej akcie za referendum o vystúpení (ktorému sa budeme venovať inokedy v samostatnom materiáli).

SLAVOMÍR JANČOK
Autor je spolupracovníkom Inštitútu národnej politiky

www.institut-inp.sk.

Moje spomienky na tzv. SNP a 50. roky

ELIŠKA HURNÁ

PRÍBEH RODINY HURNÝCH (ÚVOD)

Hlava rodiny Juraj Hurný starší sa narodil 18. decembra 1916 v Dobrej nad Ondavou, dnes už nejestvujúcej obci zaplavenej priehradou Domaša. Skoro osirel. Túžiac po vzdelaní, musel si požičať peniaze od staršieho brata Jozefa, aby mohol v Prešove študovať na gymnáziu a bývať v internáte. Ešte ako ženatý splácal bratovi pôžičku. Keďže na univer-zitné vzdelanie nemal finančné prostriedky, prihlásil sa na vojenskú akadémiu, ktorá bola grátis. Takto sa stal dôstojníkom, hoci to nebolo jeho vysnívané povolanie. So slovenskou armádou bol neskôr na sovietskom i talianskom fronte ako dôstojník delostrelectva. Po roku 1945 to dotiahol na hodnosť štábneho kapitána.

Veľmi smutný zážitok mal z východného frontu. Raz Nemci dovliekli zajatých partizánov a požadovali, aby ich Slováci popravili. „Veď sú to vaši slovanskí bratia!“, nástojili ironicky. Otec, ako veliteľ, to odmietol, no nemeckí hrdlorezi nástojili, aby sa našiel nejaký slovenský dobrovoľník, ktorý by chudákov Ukrajincov postrieľal. Žiaľ, jeden takýto sa prihlásil a zajatých partizánov postrieľal. Bol to Ernest Bielik, neskorší veliteľ partizánskej brigády Jánošík, tiež veľký komunista a predseda Zväzu československo-sovietskeho priateľstva...

Juraj Hurný poznal aj Jána Nálepku. Hovorieval, že Jano nebol zlý chlapec, ale bol ťažký alkoholik. Aj jeho prechod k Sovietom sa mal udiať v alkoholickom opojení.

Iný zaujímavý zážitok mal v Ríme. Keď v rímskom rozhlase pripravovali vysielanie pre slovenských vojakov, on ako obdivovateľ „bel canta“, teda krásneho spevu, sa tam zoznámil zo slávnym tenoristom Benjaminom Giglim. Dokonca mu sprostredkoval potraviny, o ktoré bola vo vojnovom Taliansku núdza.

Počas pobytu v Žiline býval Hurný v podnájme vo vile u istého pána Grüna, žida, s ktorým si veľmi dobre porozumel. Obaja boli spokojní. Hurnému sa tam dobre bývalo a Grün bol spokojný s Hurného poriadkumilovnosťou a okrem toho bol abstinentom, čo u dôstojníkov bola rarita. Keď prišlo k tragickému odsunu slovenských židov, Hurnému sa podarilo s pomocou kamarátov vymôcť pre Grüna výnimku, takže ten nebol deportovaný, ale v zdraví prežil vojnu a ešte si aj zachránil svoju vilu.

V roku 1950 bol Hurný nevinne odsúdený na 12 rokov väzenia, z ktorých si aj 10 odpracoval, hlavne v jáchymovských baniach. Prepustený bol až v roku 1960 na am-nestiu prezidenta republiky. Po Dubčekovskej jari 1968 bol rehabilitovaný, ale politická nespoľahlivosť mu ostala, ako aj celej rodine. Aj jeho syn Juraj ml. bol neustále šikanovaný režimom, takže sa napokon v roku 1977 rozhodol emigrovať do Rakúska, kde konečne našiel pokoj.

Jeho manželka, Eliška Hurná, sa narodila 27. februára 1920 v Bratislave v rodine Anny a Ferdinanda Otepku. Už ako 24-ročná ovdovela. Jej prvým mužom bol František Sandrik, ktorého bezdôvodne zavraždili komunistickí partizáni pod velením J. Sedláčka dňa 2. septembra 1944 vo Fačkove.

V roku 1947 sa vydala za Juraja Hurného. Juraj Hurný st. zomrel v Grazi dňa 29. februára 1984. Eliška Hurná umrela v Grazi dňa 16. októbra 1994.

Juraj Hurný, rovnako ako jeho manželka Eliška, neboli nikdy v žiadnej politickej strane, boli hlboko veriacimi katolíkmi a presvedčenými demokratmi. Eliška svoj humanizmus prejavila už počas vojny, keď v rodičovskom dome schovávali jednu židovskú rodinu, ktorú tým zachránili od istej smrti.

Z ich spoločného manželstva vzišiel syn Juraj Hurný ml. Narodil sa 3. mája 1948 v Humennom. Je operným spevákom. Študoval na konzervatóriu v Bratislave a v Teatro Massimo v Palerme, kde mu talianska vláda, v rokoch 1973 – 1975 udelila štipendium, keďže rodné (Česko)Slovensko to, z dôvodu politickej nespoľahlivosti, odmietlo. Stal sa sólistom opery SND, robil koncerty, nahrával v rozhlase , vystupoval v televízii a noviny o ňom často písali. To všetko skončilo, keď niekoľkokrát odmietol vstúpiť do KSS a neprestal spievať v kostoloch na sv. omšiach. Vedenie opery sa rozhodlo ho preradiť do zboru opery SND. Tomu predišiel emigráciou do Rakúska. Usadil sa v Grazi.

Hosťoval po celej Európe i Severnej Amerike. V roku 2013 šiel do dôchodku. Rovnako ako jeho rodičia nebol nikdy organizovaný v žiadnej politickej strane, je hlboko veriacim katolíkom a presvedčeným demokratom. Po príchode do exilu vstúpil do Svetového kongresu Slovákov, ktorý viedol legendárny Štefan B. Roman.

Nasledujúci rukopis predstavuje životné spomienky Elišky Hurnej, ktoré pred smrťou zaznačila na papier. Koncipované boli pre rodinu, na rodinnú pamäť, keďže na Slovensku nevideli záujem o zverejnenie. Pochopiteľne, ide len o krátky náčrt životných osudov, mnohé zážitky odišli s ňou do hrobu. I keď krátky, no nezvyčajne pohnutý osud jednej ženy, ktorá celý život musela znášať ľudské zlo stelesnené komunistickým režimom. Najprv jej prvého muža bezdôvodne zabili komunistický partizáni v tzv. SNP, druhého muža zas zavreli na 10 rokov do jáchymovských baní. Napokon sa musela prizerať, ako ten istý zločinný režim ničí aj jej syna.

JURAJ HURNÝ ML.

OBSADENIE RAJECKÝCH TEPLÍC PARTIZÁNMI

Narodila som sa v Bratislave dňa 27. februára 1920. Som očitým svedkom „slávneho slovenského povstania“, besného to vyčíňania nepriateľov Slovenskej republiky, ktorí vraždili, vykrádali a plienili všetko, čo nebolo boľševické. Beštiálne mi zavraždili manžela, riaditeľa hotela Veľká Fatra v Rajeckých Tepliciach, Františka Sandrika. Ja, s jeho bratom, akademikom Jozefom Sandrikom, sme len prozreteľnosťou Božou unikli smrti o vlások.

Manžel i ja sme boli zamestnancami Slovenskej hotelovej účastinnej spoločnosti a v čase povstania sme riadili kúpeľné hotely Veľká a Malá Fatra. Život a práca tu prebiehali v radosti a povinnostiach a my s manželom sme mali na zreteli skutočne len to, aby tu letujúci a v kúpeľoch liečiaci sa hostia mali na svoje pohodlie všetko, čo potrebujú. Sezóna sa chýlila pomaly ku koncu, keď tu ako blesk z neba zasiahlo pokojné Rajecké Teplice – povstanie.

Nemusím spomínať, ako to zatriaslo s prítomnými! Všetko bolo vystrašené. S manželom sme kalkulovali, či a na akú dobu nám vydržia zásoby, lebo sme boli odkázaní na zásobovanie zo Žiliny a partizáni vytrhli železničné koľajnice. Manžel, ako starostlivý riaditeľ a statočný Slovák z Veľkej Bytče, nebojácne a odhodlane sadol na bicykel, aby sa dostal nejako do Žiliny, zadovážiť najpotrebnejšie veci. Bolo to 2. septembra 1944. Slnko svietilo, ľudia vyľakaní však ani nevychádzali z izieb a manžel sa pustil na nebezpečnú a namáhavú cestu cez lesy, so svojím čestným úmyslom. Hodiny utekali a ja preniknutá zlou predtuchou som nervózne prešľapovala pred hotelom, očakávajúc návrat manžela. Okolo mňa občas prehrmeli nákladné autá plné akýchsi špinavých ozbrojených banditov, z ktorých išla hrôza a ktorí si dali meno partizáni.

V tom však, zaplať Pán Boh, vidím v diaľke bicykel, ako sa manžel vracal. Odľahlo mi, že je už tu. Ledva stačil zhodiť balíky nákupu, ktorými bol ovešaný, hneď ma informoval, aká panika je v Žiline , ako mnohí zodpovední i menej zodpovední ľudia sklamali a dali sa do služieb tejto pliagy a že musíme len vydržať, kým to všetko nebude zlikvidované. Vtom už vrazili do miestnosti niekoľkí trhani, ovešaní červenými handrami, granátmi a ďalekohľadmi a spustili: „Vy jste ten řiditel Sandrik, ten velikej Slovák z Bytče? Tak pojďte s námi!“

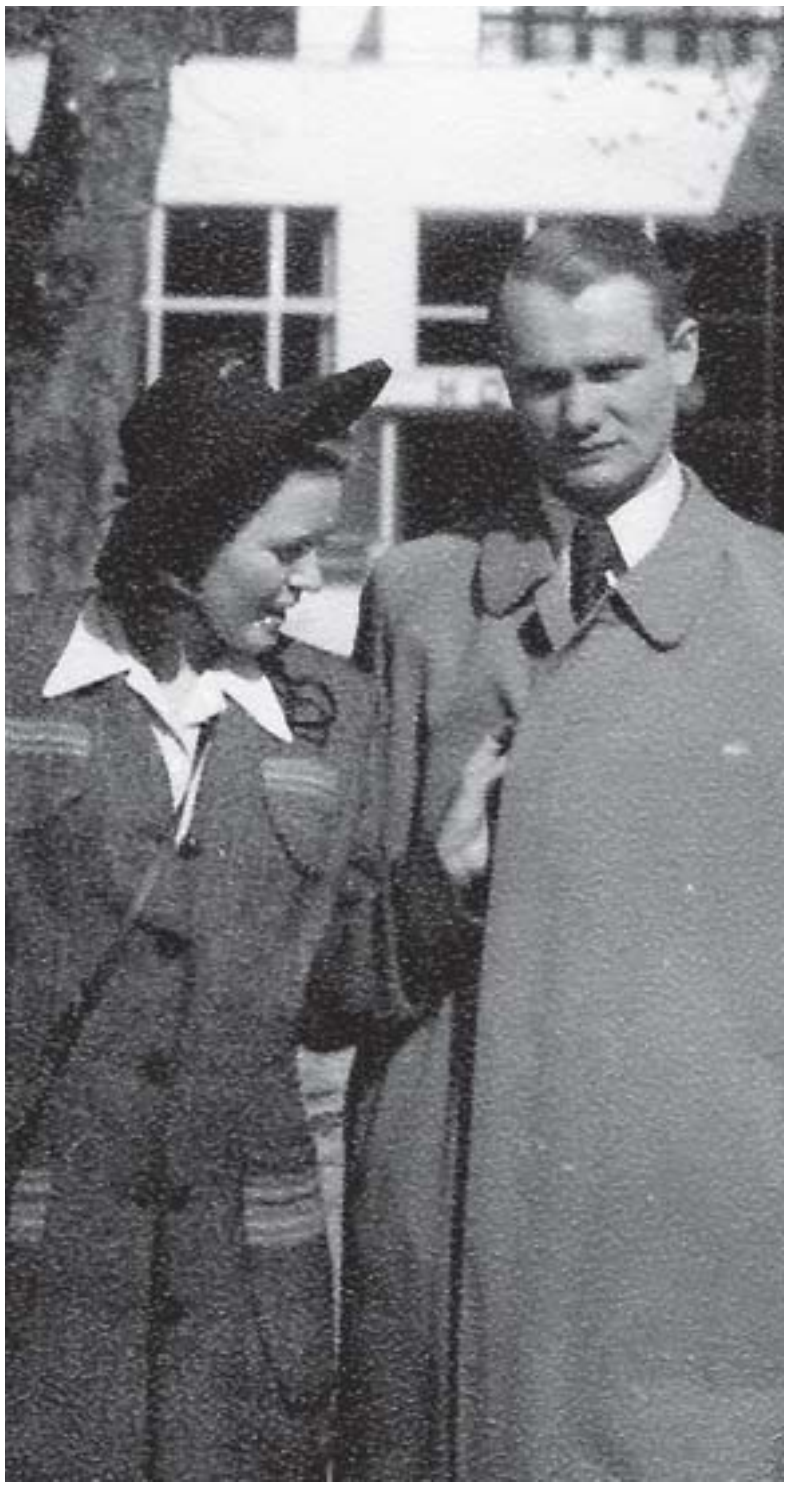

Eliška Sandriková s manželom, ktorého zastrelili komunistickí partizáni

Poviazali mu ruky a viedli ho do osobného auta. Na moje zúfalé otázky len jeden z nich, Slovák, odpovedal: „My ho berieme na štáb k vyšetrovaniu. Uvidíme! Ak je nevinný, pustíme ho.“ A už ich nebolo.

Nemusím spomínať, aký rozruch nastal medzi hosťami i personálom hotela. Boli i takí, čo sa pustili utekať preč, cez hory, v tej panike. No ako ďaleko sa im podarilo utiecť a aký osud ich zastihol, neviem. Väčšina cítila so mnou a utešovali ma, ako vedeli.

Ako som spomenula, bol tu aj manželov brat Jozef Sandrik, ktorý u nás letoval, ináč študoval v Berlíne za leteckého inžiniera, taktiež generálny riaditeľ Tatrabanky Rudolf Kubiš s manželkou, publicistkou Zuzanou Dovalovou. Títo mi boli najväčšou oporou a radili mi, čo si počať. V tom ma však tajne vyhľadal, tak, aby o tom partizáni nevedeli, istý vojak, ktorý bol z Rajca a k partizánom sa chudák dostal len preto, že bol vojakom v armáde.

Dobre vieme, ako bola podfukom armáda, vďaka jej čelným predstaviteľom, získaná do povstania.

Prezradil mi, že vo Fačkove pod Súľovskými skalami majú partizáni „štáb“ vo vyrabovanej fare. Kraľujú a hlavné slovo majú ruský veliteľ Popov, Žingor, Németh, Sedláček a iní. Ponúkol sa mi, že ma ráno, po východe slnka, počká na istom mieste a zavezie do Fačkova na ten ich štáb. Samozrejme, zavezie ma len pred dedinu a tam ma zasa počká,

aby ho nevideli, lebo by ho odpravili. Tak sa aj stalo.

POMERY U PARTIZÁNOV

Prišla som do Fačkova ráno, v to daždivé trúchlivé ráno, kráčala som vydrancovanou dedinou smutná, ale o to viac odhodlaná.

Štáb vo vyrabovanej fare nebolo ťažko nájsť podľa revu a hulákania. Obraz, ktorý sa mi naskytol, bol hnusný a nikdy ho nezabudnem. Plno čudných ľudí. Ruskí a českí parašutisti, rôzne staré uniformy aj otrhané šaty, slovom háveď.

Vchod do fary bol z dvora, tu tiekol potok, všade plno krvi, čo rozsekávali zrekvirovaný dobytok, pri potoku oheň. Jedni na ňom varili a plno, plno čudných žien, vraj „sestřičky“. Dvere do fary povytŕhané a dnu plno sena, slamy a špiny.

Vchod strážili dvaja Rusi so skríženými puškami, cez ktoré som videla zarasteného ruského veliteľa Popova a ostatných už menovaných. Hádali sa. Bol to príšerný obraz. A táto háveď si dovolila znesvätiť meno Milana Rastislava Štefánika, keď si dala jeho meno – brigáda M. R. Štefánika. To je neodpustiteľné! Keď som sa popri ruských strážcoch šuchla dnu, čiesi dotieravé ruky ma chceli objať: „Jó, to budeme mít zase jednu sestřičku!“, začula som. Vytrhla som sa a poďho k veliteľovi Popovovi, ktorý si ma nedôverčivo premeriaval. Predniesla som mu moju prosbu, že včera mi k nim odvliekli manžela, že to musí byť omyl, veď nikomu nič neurobil, ničím sa neprevinil atd. Nech ho pustia!

Prítomní na chvíľu zmeraveli, ale vtom už dal Popov povel vyviesť ma – pod zbraňou – von z ich, s prepáčením – brloha. Nemohol na mňa pozerať. Áno, on vedel prečo. Lebo tesne pred mojím príchodom, tu pri tom potoku, manžela zastrelili. Musel si sám kopať hrob. Áno, tu v celkom nízkej jame, zahádzaný troškou zeme, ležal povyzliekaný, vyzutý, orabovaný. A som tam stála zúfalá, nemajúc tušenia, že zabitý manžel leží pár krokov odo mňa.

O niekoľko dní sa rozniesla správa, že partizánsky štáb z Fačkova sa sťahuje do Kunerádu. Taktiež sa tu pošuškávalo, že im môj manžel ušiel. Chytila som sa tejto nádeje a verila som, že mu Boh pomohol k úteku. Medzitým sa partizánsky štáb skutočne aj sťahoval z Fačkova do Kunerádu. Tu sa však pokračovalo v ich ukrutnostiach. Jedného dňa zistili, že manžel tu má i brata, Jozefa Sandrika a prišli poňho, aby ho odvliekli do Kunerádu. Nevadilo im ani to, že menovaný ležal ťažko chorý v žltačke, bez liekov a lekárskej pomoci. Bolo to tak preto, že miestna lekárka – ruská emigrantka – sa bála čo len rozprávať s nami, partizánmi postihnutými ľuďmi, preto odmietla i lekársku pomoc.

Hostinský pán Jakubík, otec piatich detí, dostal takmer porážku, keď ho pre nič za nič odvliekli do Kuneradu. Nuž a ja? V mojich 24 rokoch takto postihnutá, s odvlečeným mužom aj švagrom (nevedela som ešte, že manžela zabili), starala som sa sama o podnik, v ktorom bolo ešte dosť hostí. Kalkulovala som s potravinami, aby nejako vydržali, lebo prísun zásob nebol žiadny. Bola som si vedomá zodpovednosti voči prítomným hosťom a taktiež voči svojmu zamestnávateľovi, Slovenskej hotelovej účastinnej spoločnosti v Bratislave. Takto postihnutá som pracovala a vrúcne sa modlila. Boli aj také dni, že cez deň mali Rajecké Teplice Nemci a v noci partizáni. Raz, ako som vychádzala z miestneho kostolíka, zadumaná, užialená, preletela mi tesne okolo hlavy strela. To z hôr na mňa mierili partizáni, no Božia moc bola väčšia.

VYRABOVANIE HOTELOV

Jedného dňa vpadli do podniku Veľká Fatra zasa ozbrojení partizáni. Medzi nimi boli rapavá, krpatá židovka Dr. Friedmannová, Žingor, Németh a Sedláček. Pýtali sa na mňa. Keď som pred nich predstúpila, Sedláček spustil: „Otvorte sklad potravín, ale aj liehovín a naši chlapci to povynášajú!“. Slušne som im vysvetlila, že hotel nie je môj majetok, že tu je manžel, ktorého odvliekli a doteraz sa nevrátil, riaditeľom a že všetok tovar je evidovaný a kontrolovateľný, teda že sa zaň musím zodpovedať zamestnávateľovi. To ho nezaujímalo, znova zreval: „Čušte! Tu ste vy, teda je to vaše!“ Rozhliadol sa po podniku a pokračoval: „Proletár si sem nemohol dovoliť sadnúť ku káve. Dobre vieme, kto ste! Nepriateľský živel gardistický! Kľúče sem!“ (Poznámka: Nikdy som nebola v žiadnej strane, ani v žiadnej ozbrojenej organizácii a môj otec Ferdinand Otepka schovával počas vojny v našom rodinnom dome židovskú rodinu.).

Pod samopalom ma viedli do pivníc, kde boli sklady zásob, ale najprv ich zaujímali liehoviny. Chamtivo sa preberali vo fľašiach kvalitných značiek. Dr. Friedmannová ma strážila so samopalom, kým radoví partizáni vláčili zásoby z pivníc. Tu som opäť o vlások unikla smrti, keď som si dovolila pýtať na to všetko potvrdenku. Sedláček vo svojom špinavom kabáte s červenou handrou v gombíkovej dierke lietal ako divý: „Vidíte, tá žena je nezmar, ešte na nás i teraz šije búdu. Preč s ňou! Nepriateľov zlikvidovať!“

V takom napätí som teda žila. Až raz mi ľudia pribehli povedať, že z diaľky od Kunerádu vidno niekoho pomaly prichádzať. A veru, manželov brat, ktorý bol chorý a odvlečený do Kunerádu, po „vypočúvaní“ hodený do pivnice (vraj aby tam zdochol), sa teraz pomaly vracal, potácajúc sa. Vraj vedeli, že má už smrť na jazyku , tak nech skape cestou, a nie u nich.

Takto sa zachránil Jozef Sandrik, ktorého sme hneď uložili do postele, vyziabnutého a žltého. Bez liekov, bez lekára, sám s pomocou Božou zdolal zákernú chorobu. Lenže komisárovi Sedláčkovi v Kuneráde napadlo, že čo keby ten Jozef Sandrik, ktorého pustili, predsa len cestou nezdochol, čo potom? A tak

Eliška Šandriková ako vdova, 1944

na druhý deň mi prišiel po zuby ozbrojený partizán do bytu povedať, že v našom byte musí mať „službu“ pri posteli chorého, pokiaľ tento ešte dýcha. A tak sme mali partizána v byte vo dne, v noci. Bol to akýsi krajčír zo Žiliny.

Boli to pre mňa ťažké chvíle a pritom som ešte vždy nevedela, čo je s manželom. V Kuneráde po zrekvirovaní našich zásob, najmä nápojov, sa údajne konali také orgie – veď tzv. sestřičky boli väčšinou ľahké ženy zo Žiliny – že samotní partizáni na to hundrali a trúsili o tom správy po okolí.

Stal sa aj taký prípad, že v Kuneráde zastrelili niekoľkých ľudí a nechali ich padnutých na zemi. Istý pán Holub z Rajeckých Teplíc bol z tých šťastnejších, ktorého guľka dobre netrafila a keď boli po odstrelení ponechaní sami na zemi, jemu sa podarilo odplaziť k lesu a utiecť. Prišiel hneď za mnou, aby ma poinformoval o hrozných pomeroch na Kuneráde. No od šťastia, že sa mu podarilo s Božou pomocou sa zachrániť, sa chudák zajakával.

PRÍCHOD NEMECKÉHO VOJSKA

Jedného dňa bolo počuť streľbu od Žiliny. Utešovali sme sa, že Nemci idú očistiť Rajecké Teplice od partizánov, avšak čo z toho, keď nás strážil ozbrojený partizán v byte? Najväčšia pravdepodobnosť bola, že on pred Nemcami ujde, no predtým nás zlikviduje. Tak čo teraz? Šťastie však bolo, že partizáni boli veľmi zbabelí. Nemecké tanky vtiahli do Rajeckých Teplíc hravo bez boja. Ich vojak sedel na tanku, krútil si zelenou vetvičkou. Žiadny boj tam nebol, lebo partizáni sa jednoducho zbabelo rozutekali. A rovnako aj náš strážca, partizán v byte. Ušiel oblokom, ani sme nevedeli kedy...

Nemci teda vyčistili Rajeckú dolinu, aj Kunerád. Aké však bolo moje prekvapenie, keď mi hauptmann Rul ukázal ceduľu, nájdenú v Kuneráde po partizánoch. Bol na nej ortieľ: zastreliť mňa, Rudolfa Kubiša a Jozefa Sandrika. Boh tomu zabránil...

Teraz, po rozprášení partizánov, sme mohli začať pátrať po odvlečenom manželovi. Nemci mi boli ochotní pomôcť. No až v októbri sme našli, vo Fačkove pri potoku pod lesíkom, v blízkosti farského domu, zahrabanú jeho mŕtvolu. Po prevezení sme ju dôstojne pochovali v jeho rodnej Veľkej Bytči, za účasti veľkého počtu slovenských priateľov.

Medzitým noviny denne oznamovali úspešné rozprášenie partizánskych hord. Okrem iných bol zaistený aj komunistický komisár Sedláček, ktorý mal byť obesený, avšak predtým ho vodili po Žiline s ceduľou na chrbte „To je on, vrah kunerádskych hôr“, stálo na nej. Nedokázala som sa ísť pozerať na vraha, ktorý tak beštiálne zasiahol do môjho života a mne, mladej žene, zasadil taký krutý úder.

POSLEDNÉ STRETNUTIE S ANTONOM SEDLÁČKOM

Ťažko nám bolo, celej rodine, zmieriť sa s tým, veď sme nevedeli nič bližšie o tom, čo musel chudák manžel podstúpiť, čo si vytrpel v pazúroch týchto partizánskych katov, a preto sme sa odhodlali k nasledovnému kroku.

Sedláček mal byť o dva dni popravený a ten jediný by nám mohol niečo objasniť, veď bol jedným z hlavných režisérov tohto zločinu. Vybrala som sa spolu s manželovým bratom Jozefom Sandrikom, ktorého Sedláček tiež väznil a vypočúval, na nemecký Wehrmacht v Žiline a požiadali sme o rozhovor s odsúdeným Sedláčkom. Nemci nám to ochotne umožnili, lebo všetci o tragédii v rodine, zapríčenej aj Sedláčkom, už vedeli. Toto uvádzam hlavne preto, aby verejnosť vedela, akí strašne zbabelí boli tí boľševickí „hrdinovia“, ktorým režim v Československu staval pamätníky, pomníky, z ktorých robil nesmrteľných hrdinov a ktorých dávali žiakom v školách za vzor. Áno a taký zbabelý bol aj Sedláček! Keď ho predviedli a uvidel nás v čerstvom smútku, roztriasol sa na celom tele. Stál tu zarastený, špinavý, škuľavý, v rukách žmoliac starý vojenský kabát. Pohľad na neho bol žalostný. Drkotajúc zubami vykoktal len: „Pomôžte mi, ja nič, ja za nič nemôžem, povedzte im to!“ a ukazoval na dôstojníka Schönemanna. My sme so švagrom boli takí šokovaní, že sme sa ťažko zmohli na slová. Bože drahý, aká zmena! Ako sa ľudia vedia meniť! Ta tam bola Sedláčkova beštiálna brutalita.

Napokon prehovoril vážnym, i keď tichým hlasom, švagor Jozef Sandrik: „Pán Sedláček, poznáte nás?“

Oslovený odvrátil hlavu. „My sme Vám neprišli priťažiť, len povedzte, čo bolo s mojím bratom, keď ste ho odvliekli a kto to, a z akého dôvodu, urobil. Kto ho vlastne zabil? Vy už nemáte čo stratiť. Ste oddaným komunistom, pre vašu ideu ste odhodlane vedel páchať najťažšie zločiny. Preto ako taký komunista idete položiť život za to, čomu ste slúžili“.

Na to začal tento „hrdina“ zúfalo oponovať: „Nie, nie, ja nie som komunista, povedzte im to, nie som komunista, nie, a mám deti, povedzte im to tu!“ Ostali sme bezseba nad toľkou nehoráznou zbabelosťou a lžou. Ešte sme mu pripomenuli, že ak má deti, mal si to uvedomiť prv. Vtedy, keď nechal rodinu v Žiline a išiel do hôr vraždiť statočných Slovákov.

Ako vyhasol život môjho manžela, sme sa tak od neho nedozvedeli. Tajil a klamal. No tento rozhovor s vrahom odsúdeným na smrť mi aspoň ukázal žalostný obraz komunistu...

OSUDY JURAJA HURNÉHO DO ROKU 1948

Môj druhý manžel, Juraj Hurný, bol narodený v Dobrej nad Ondavou dňa 18. decembra 1916. Bol vojenským gážistom v hodnosti kapitána. No keďže nebol v povstaní (ignorujúc ho), a nebol ani ochotný vstúpiť do komunistickej strany, snažil sa po vojne silou-mocou vymaniť z armády. Vidiac, čo nám prinieslo tzv. oslobodenie, neváhal, ale napol všetko úsilie na to, aby bol na vlastnú žiadosť prepustený do civilu. Nebolo to ľahké, avšak napriek sľubom o jeho „kariére“ a povýšeniach v armáde, čo manžel vždy rozhodne odmietal, sa mu s pomocou Božou podarilo rozlúčiť sa raz navždy s vojenským povolaním.

Manžel pochádzal z dvanástich detí, kde ostali nažive štyria. Najstarší Ján (1902 – 1965) žil s rodinou od roku 1930 v Kanade, kde usilovne stmeľoval slovenské katolícke hnutie a bol podpredsedom Prvej Slovenskej katolíckej jednoty, za čo bol tŕňom v oku boľševickému režimu v Československu a príčinou nášho zastrašovania a vydierania. Ale o tom píšem v ďalších textoch...

Sestra Anna (1906 – 1984) sa vydala za Juraja Šoltésa do Tulčíka. Brat Jozef (1904 – 1981) vlastnil gazdovstvo ako aj živnosť na autoprepravu a obchod s drevom. Preto uvítal uvoľnenie brata Juraja z armády a poveril ho vedením svojej firmy, čo tento rád prevzal. Práca i život by tu boli radostne prebiehali, keby….!

Červený teror nespal, ale sa usiloval čoraz intenzívnejšie zasahovať, terorizovať, vnucovať, okupovať. A prišiel rok 1948. Jediný svetlý bod v tomto roku bol ten, že nám Pán Boh požehnal 3. mája synčeka Juraja! Boli sme prešťastní! Lenže politické pomery čoraz silnejšie dávali cítiť červený teror. Bola som svedkom vyčíňania zloby a krutosti na dobrom vidieckom ľude. Kňazi sa museli schovávať po súkromných rodinách. I u nás bol niekoľko dní ukrytý pán farár Ondrejčák, aby sme ho potom premiestnili k ďalším priateľom, lebo jeho bezpečnosť si vyžadovala meniť miesta a nemať trvalé bydlisko. Čo komu urobili títo vážení, statoční kňazi, hlásajúc slovo Božie, aby sa museli ukrývať ako zločinci? Boli sme rozhorčení, pobúrení. Už sme si zvykli, že miestnu obec denne zaplavovali autá z „okresu“, a v nich podivní ľudia. To neveštilo nič dobré. Teror, násilie „získavanie“ ľudí do JRD, zastrašovanie. Medzi ľuďmi vznikla panika, strach, rozhorčenie, ale (Bože odpusť) i nenávisť. Áno nenávisť z bezmocnosti! Jediná útecha ostávala – naše modlitby a prosby k Bohu.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Slzu tvou nesu na zlaté paténě

Básnická tvorba Emila Háchu

Roku 1939 zaznamenala bohatá tradícia českej lyriky nový prírastok. Pre úzky okruh čitateľov vyšla básnická zbierka Omyly a přeludy. Verejnosti však zostala dlho neznáma. Znovu bola vydaná až po vyše 60-tich rokoch. Jej autorom bol Emil Hácha.

67-ročný prezident Emil Hácha zverejnil básne pred začiatkom najťažšieho životného obdobia. Zrejme tušiac možný koniec chcel sprístupniť svoju literárnu tvorbu, ktorá by inak nemusela nikdy uzrieť svetlo sveta. Kniha bola vydaná v Dyrynkovej tlačiarni v náklade 50 kusov bez uvedenia autora, na poslednej stránke bibliofilského vydania namiesto tiráže stálo: „...Jsou to lyrické záznamy o krátkých epizodách, roztroušených po okrajích dlouhé cesty životem. Nikdo v nich nehledej obraz skutečnosti. Lyrika má právo nadsazovati a spájeti zážitek s výmyslem. Podle přání autorova, pro něž měl vážné důvody, má zůstati jméno jeho zatajeno. Vyhověti tomuto přání zavázal se i vlastník tohto výtisku.“

Prezidentova dcéra Milada Rádlová (1903-1989), nesúca v povojnových rokoch trpkosť svojho osudu, uviedla, aby bolo meno autora zbierky Omyly a přeludy „prozrazeno teprve po změně politických pomerů v Česko-Slovensku.“ Keďže politické pomery sa zmenili a uvedený štát už neexistuje, vydavateľstvo Primus vydalo roku 2001 Háchovu básnickú tvorbu nanovo. Do tej doby sa básne E. Háchu objavili v 90. rokoch vo výberoch zostavených P. Kosatíkom a I. Wernischom. Háchovou básnickou tvorbou sa zaoberal v diplomovej práci na Katedre českej literatúry, literárnej vedy a dejín umenia Ostravskej univerzity Mgr. Michal Schwarzer.

Emil Hácha sa narodil v pútnickom meste Trhové Sviny v južných Čechách 17. 7. 1872 v rodine asistenta lesného úradu v Hlubokej nad Vltavou Josefa Emanuela Háchu a jeho manželky Marie, rodenej Klausovej. Nadaný Emil začal chodiť do školy hneď do druhej triedy. Navštevoval v tej dobe jedinú českú strednú školu v Českých Budějoviciach, vynikal v literatúre, rečníckych cvičeniach, nemčine, angličtine, francúzštine a taliančine. V dospelosti sa ešte sám naučil po rusky, po poľsky a po slovinsky. Nasledovali štúdiá práva na Karlovej univerzite v Prahe a pôsobenie v prestížnej advokátskej kancelárii a Zemskom výbore Kráľovstva českého do roku 1916, keď sa stal členom Najvyššieho správneho súdu vo Viedni a bol povýšený do funkcie dvorného radcu. Po vzniku ČSR zastával významnú funkciu na Najvyššom správnom súde, ktorého sa stal roku 1925 prezidentom. Bol stálym rozhodcom Medzinárodného súdu v Haagu, členom Českej akadémie vied a umení, či Českej učenej spoločnosti.

Z jeho publikačnej činnosti spomeňme právnickú literatúru (O stavebním konsensu, Dohled vyšších instancí samosprávních na hospodářství v obcích, Nejvyšší správní soud), či prácu na Slovníku veřejného práva českého. Menej známa je však už Háchova láska k literatúre a jeho vlastná literárna a prekladateľská činnosť. S o dva roky mladším bratom Theodorom, technickým inžinierom vyštudovaným v USA, spoločne preložili román Jeromeho Klapku Jeromeho Traja muži v člne. Roku 1903 vyšiel Háchov preklad Poviedok z Indie od R. Kiplinga. E. Hácha sa venoval literárnej histórii, publikoval články v časopisoch Nová česká revue a Zvon, vydal i preklad štúdie R. Stevensona o F. Villonovi. Vlastnil rozsiahlu knižnicu, vo svojej dobe najväčší súbor anglickej právnej literatúry, priatelil sa s architektmi, maliarmi i spisovateľmi, mal záľubu vo vysokohorskej turistike, ako mladý prešiel vysoké Tatry či Julské Alpy, bol zakladajúcim členom Českej alpinistickej spoločnosti.

Keď 5. 10. 1938 podal demisiu prezident Edvard Beneš, vláda dospela k názoru, že bude najrozumnejšie, aby v danej situácii reprezentovala štát osoba, ktorá mimoriadne dobre ovláda riešenie právnych otázok. (Pozri dipl. prácu M. Schwarzera) Do úvahy prichádzal najmä nestranný právny expert Emil Hácha, ktorý v tej dobe odchádzal do penzie. V osobnom živote prekonal práve stratu milovanej manželky – sesternice Marie, hudobne nadanej kultivovanej dámy, s ktorou mal hlboký vzťah. Podľa dcéry Milady by sa E. Hácha nikdy nestal prezidentom, keby jeho manželka bola naživе, pomýšľal na spoločný život v pokojnej starobe. Kandidatúru prijal s nevôľou a 30. 11. 1938 bol zvolený za prezidenta republiky. Nastalo najťažšie obdobie jeho života, za ktoré si v nasledujúcich desaťročiach vyslúžil mnoho opovrhnutia, obzvlášť za politické kroky, v ktorých nemohol prejaviť svoju slobodnú vôľu. Zaujímavosťou je, že ešte z emigrácie v Londýne dostával od Edvarda Beneša prajné telegrafické správy. Ako prezident bol jedným zo zakladateľov politickej organizácie Národní souručenství, hľadajúcej konsenzus medzi českým vlastenectvom a lojalitou k Nemecku, ktorá však v skutočnosti organizovala i protinacistický odboj. Menej známa je osobná intervencia Háchu za českých študentov zatknutých po protestoch roku 1939 – docielil ich prepustenie z koncentračného tábora roku 1942. Štátnickú funkciu, rovnako ako predtým svoju právnickú profesiu, vykonával E. Hácha v duchu hesla Jána Luxemburského: „Slúžim“. Zvolil si taktiku uchovania miernejšieho režimu oproti okupovanému Poľsku či Srbsku. V jednom z neoficiálnych rozhovorov uviedol: „Náš národ je v postavení člověka, který je zamčen v pokoji s bláznem. Musí mu přikyvovati a dávati mu za pravdu, aby se blázen nerozzuřil a nevrhl se na něj.“ Z rozhovoru so súdobým ministrom poľnohospodárstva sa zachoval záznam: „Nemohl jsem jednat jinak, než se stalo. Nechci na to ani myslet. Byl jsem zaskočen a znásilněn. Vím, že historie mě bude soudit, ale doufám, že bude soudit spravedlivě“. (Pozri dipl. práca M. Schwarzera). Deň zvolenia do prezidentskej funkcie nazval najčiernejším dňom svojho života. Po roku 1942 sa mu prudko zhoršil zdravotný stav, čoraz zreteľnejšie sa prejavovali príznaky ateriosklerózy a úbytok duševných síl. Zomrel 27. 7. 1945 vo vojenskej nemocnici na Pankráci. Pohrebu sa zúčastnila iba dcéra Milada s bývalým manželom, na náhrobnom kameni vo Vinohradoch nesmelo byť uvedené Háchovo meno až do roku 1994.

Básnická zbierka Omyly a přeludy je svedectvom vysoko kultivovanej autorovej duše. Približne 40 melancholických básní je rozdelených do štyroch častí, ktoré akoby tvorili akéhosi sprievodcu po hlbokom, vnútornom vzťahu starnúceho muža k mladšej žene, oslovovanej naprieč celou zbierkou „mé dítě“, a ukončeného rozlúčkou. V poslednej básni Epilog však čítame „Zasuta mrtvými troskami nadějí mizí / stopa, jíž touha má spěchávala k ní, / tuším, že rozchvělá spočívá v náruči cizí, / kdysi má radost a přelud můj poslední.“ A tak je neznáma lyrická hrdinka nazvaná preludom, ktorý vystupuje v celej zbierke i jej názve. Je však výsostným právom lyriky presahovať myšlienky svojich čitateľov, a tak skutočnosť tohto vzťahu ani nie je podstatná, lebo v literárnom texte sa stáva univerzálnym a nadčasovým. Rovnako nie je známy ani letopočet vzniku jednotlivých básní, môžeme sa len domnievať, podľa akého kľúča ich autor zoradil do zbierky. Literárny vedec M. Schwarzer básne zaraďuje do impresionizmu a symbolizmu, hľadá paralely Háchových básní s dielom Antonína Sovu. Všíma si taktiež i prostý, piesňový námet niektorých básní, ich hudobnosť a prítomnú nostalgiu. Niektoré majú talianske, nemecké, francúzske či anglické názvy – citácie obľúbených autorov či diel, napr.: All's over then... (R. Browning), Like a lost star... (R. Browning), Les chères mains qui furent miennes (P. Verlaine), Reich mir die Hand, mein Leben... (Don Giovanni).

Keďže Emil Hácha sa venoval horolezectvu, motívy horských výstupov nachádzame v mnohých jeho veršoch, úvodná báseň sa k tomu plne hlási i svojím názvom Horský výstup. Hácha dobre poznal vysokohorskú krajinu, v básňach sa často objavujú horské lúky i kvety, aj hľadanie zázračného kvetu – „jen poslední květ“, časté v romantickej literatúre. „V západním slunci ta stěna mi svítí, / růže v ní hoří jak žhavá tvá líc, / stezka jde sutkami, přitul se víc, / duše má touhou se nítí. // ...Pro pozdní kytku, pro žíznivý ret / kam jsem tě zaved, mé dítě?“ Motív výstupu a pretínajúcich sa križovatiek, po ktorých autor znovu kráča svojou cestou osamenia a zániku, sa opakuje mnohokrát. Akoby smutne ukončenou cestou autor prorokoval svoj osud. „Zde, dítě, jsme u křižovatky, / má cesta vede do skalí / tvá pěšinka jde do niv zpátky, / ať květ ji brzy obalí. //... Jdu po srázech... Jdu po zvětralém římsoví. //Snad přejdu ještě vrchol sterý, / zde pilíř a tam skalní věž; /snad sjedu sněhy ve žleb šerý, / ty vzpomínat již nebudeš.“ (Píseň). Horské kvety, strmé štíty, skalné veže, náhorné lúčiny, búrky a túžby, zostupy a križovatky... To je básnická krajina Emila Háchu. „Své pouti urazil již větší polovici, / za zrádných hor v poklidné sestoup kraje. / Pak jednou zahlíd květ zrosený jitrem máje, / dvě oči tázavé, sladké a volající. // ...A šel zas bouřemi a zpět na strmé štíty, / na starých jizvách nová rána pálí.“ (Nel mezzo del cammin...) „Slyšelas volání mé touhy? / Od klečí v náhorních lučinách, / když od východu vítr táh – / od písků flanderských katedrál, / od moře k Rýnu když vítr vál?“ (Druhé setkání).

Ako u mnohých predstaviteľov súdobej inteligencie, aj u Háchu sa objavujú antické motívy, pochopenie irónie života, postava satyra i báseň La belle meneuse, kde v role kočiša antickej kvadrigy vystupuje žena zapriahajúca do povozu mužov. „Slyšíš, jak zpívá ti / mefiso ironický, / že lásky závrati / zlý konec mají vždycky. // Slyšíš, jak radí ti / podivný moralista, / když chyt té do sytí, / že líp je zůstat čista. /.... Markétko, dobrou noc!“ (Notturno).

Aj zložitý dej dokáže Emil Hácha vyjadriť niekoľkými črtami, básne majú rýchly, dramatický spád, ako báseň Stavba hrobky, na pozadí ktorej si autor stavia hrobku. V mnohých básňach nájdeme melanchóliu blízku romantizmu i Belle Époque. Baladický motív rozvíja v básni Na způsob balady o požiari chalupy počas dedinskej zábavy. Nachádzame uňho i motívy Holandska či Dunaja. Básnik ako génius okamihu a spomienky dokáže všetko roztvoriť a zároveň nevyrieknuť. Vysoká i azda menej osobitá úroveň niektorých básní však jednoznačne svedčia o kultivovanosti autora a jeho celoživotnom záujme o literatúru. V diele nachádzame i religiózne motívy, i zvolanie k svätému Františkovi: „Ó světče mystický, ty bratře hvězd a ptáků / vyveď mou duši ven z černého víru mraků, / své lásce nauč mne, již plál jsi k sestře Kláře.“ (Z klášterní cely).

Neskorý cit popisuje autor s bravúrnou jemnosťou, ktorá sa už vytratila z citového registra súčasníkov. „Jsi pták, jenž slét v mou zahradu, / když chýlilo se k západu, / a zpíval z touhy píseň jarní.“ (Ekloga) „V mé roli dávno zaoraný / květ v pozdním létě vypučel, / když pšeničné již zhnědly lány / a žnec již s kosou od vsi šel. // ...Tvé slzy, dítě, nezachrání / můj smutný, podjesenní květ.“ (Opožděný květ) Básnik vystupuje ako brat posledných vecí, ako ten, ktorému sa podarilo dovidieť svoj vlastný koniec: „Je po všem tedy už – můj vůz je před vraty – / já svojí zahradou procházím naposled...“ (All's over then...) „Když růže podzimní rozkvétat měly – / myslím, že pro vás kvést chtěly – / kde chodila, kde bloudila jste, kde? / Z těch poupat podzimních květ už as nevzejde. // Proč nevešla jste do mých zahrad včera, / než soumrak byl, a nežli peruť šerá / rezestřela v mou dráhu stín / a odříkaní do šedín.“ (Iluze). Toto odriekanie do šedín by mohlo byť mottom celej zbierky. Svoj cit pomenoval autor ako Dar v rovnomennej básni: „Ode dne, co tvou duši znám, / od chvíle, co tvé srdce mám, / já, dítě, nikdy, nikdy nejsem sám. // .... Kdo mi tě seslal, kdo mi tě dal, / když osud mne nad strže hnal, / kdo mi tě, dítě mé, daroval? // Západ můj pomalu zhasíná, / cesta se stáčet ke konci začíná, / ty však zůstaň, zůstaň mi ještě, / má radosti jediná.“

O literárnej znalosti významného českého právnika svedčí i fakt, že medzi jeho básňami nachádzame sonety Nel Mezzo del Cammin..., Třetí sekání, Les chères mains qui furent miennes (P. Verlaine), Reich mir die Hand, mein Leben... (Don Giovanni). Práve z posledne menovaného sonetu sa nedá nespomenúť jeho krásny úvod: „Jsem příliš stár, abych jen žertoval, / a ještě mlád, abych už neměl přání. / Pro koho as, má krásná paní, / verš faustovský jsem citoval?“ Či aspoň niektoré z veršov ďalších sonetov: „jak břímě těžce nes v posledním odříkaní“, „ó zůstaň u mne, já se bojím žíti.“

Básnik si uvedomuje konečnosť okamihu, aj to, že omnoho krajšie sú sny nenaplnené než splnené: „Jdi, směšná touho má, a nevracej se zpět, / na těžké závory jsou dveře uzavřeny, / jednou je nutno přec odcházet naposled / a vždy sny nejsladší zůstanou nesplněny.“ (Přelud). Básnik spomína aj masku, za ktorú musel skrývať svoj cit. Napokon celá zbierka sa ako loď kolíše na vlnách preludov, túžob a precitnutí, z ktorých vzniká lyrika: „Zbudeš jen obraz mi, jejž sen můj kreslí smělý.“ (Obraz). Stretnutie na križovatkách sa končí rozlúčkou: „Zde, dítě, jsme na křižovatce, / zde cesta nás již rozdelí. / My spolu šli jen cela krátce, / nevíc nežli pár nedělí.// ... Tys požár v srdci založila, / jenž spálil mi, co mělo žít, / snad nálada jen přelétavá, / snad ženství prudké vzepětí. // ...Věřím, žes netušila ani, / jak krutou se mnou hraješ hru, / bez žalob, v tichém odříkání / dnes chudý zpěvník uzavřu. // Navždy se, dítě, rozloučíme, / můj soucit kráčí stopou tvou, / i když se víc už neuzříme, / tichý můj stesk jde za tebou.“ (Sieh' mein Kind, ich gehe...) – Oslovenie „mé dítě“ tu korešponduje s básňou nemec-kého básnika Stefana Georga. E. Hácha i na ďalších miestach nadväzuje na verše svojich básnických druhov. „Snad v smrti duše má nebude zatěmněna, / snad v chvíli odchodu se v mysli rozední. / Pak v hlavách bude stát má svatá světlá žena, / a ty, má temná krásko, ty budeš vedle ní.“ (Rozloučení).

Za názov tohto článku som zvolila verš z Háchovej básne Slza: „Osud je, dítě, zlý ironik. / Perlivou číši mi nalil, výsměchu jeho jsem neunik, / číši mou hned zase zkalil. // ... Konec mé cesty mi kyne již, / myšlenky bloudí mi zmateně, / tajnou však slzu tvou – nevidíš? – / na zlaté nesu si paténě.“ Lebo zo všetkých životných povolaní práve básnictvo najlepšie pozná ľudské slzy.

Zdalo by sa, že bolo najväčším významenaním pre českú literatúru, že na čele českého národa stál básnik. My však vieme, za akých trpkých okolností sa táto unikátna historická skutočnosť odohrala. Háchova lyrika je dôkazom, aké často nepresné sú naše úvahy a súdy, keď spolu s faktom dokážeme odsúdiť aj človeka, bez pochopenia tajomstva ľudskej bytosti. Našťastie umenie a Božie poznanie absolútnej pravdy stoja vysoko nad našimi ľudskými kritériami.

Prezident Emil Hácha bol básnik. Z tohto hľadiska je jedno, aký, bez prívlastku „veľký“, „malý“, „celoživotný“ či „občasný“. Bol to básnik ako špecifický typ človeka, ako človek, ktorému bolo dané vniknúť hlbšie do skutočnosti, hlbšie pochopiť Bytie a dokázať jedinečným spôsobom vyjadriť a do univerzálneho symbolu pretvoriť skutočnosť.

Za svojho života dokázal Emil Hácha mnoho svojou usilovnosťou a vysoko odbornými právnickými vedomosťami. Vyslúžil si spočiatku úctu celej Európy, a po roku 1945 jej pohŕdanie. Dnes nevedomky ukazuje prostredníctvom svojich veršov celému svetu vznešenosť citovej kultúry minulosti. Emil Hácha bol od Boha obdarený schopnosťou lyrického vnímania. Z dochovaných materiálov vieme, že sa snažil český národ aspoň v minimálnej možnej miere zachrániť – čo vidíme na príklade jeho intervencie za uväznených českých študentov. Čo sa nepodarilo právom, ani politikou, to sa podarilo veršami. Svojou poéziou Emil Hácha zachraňuje a obhajuje európsku literatúru a svedčí, že vznešenosť a krása majú zmysel, hoci sú celé veky ukryté pred zrakom sveta.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ

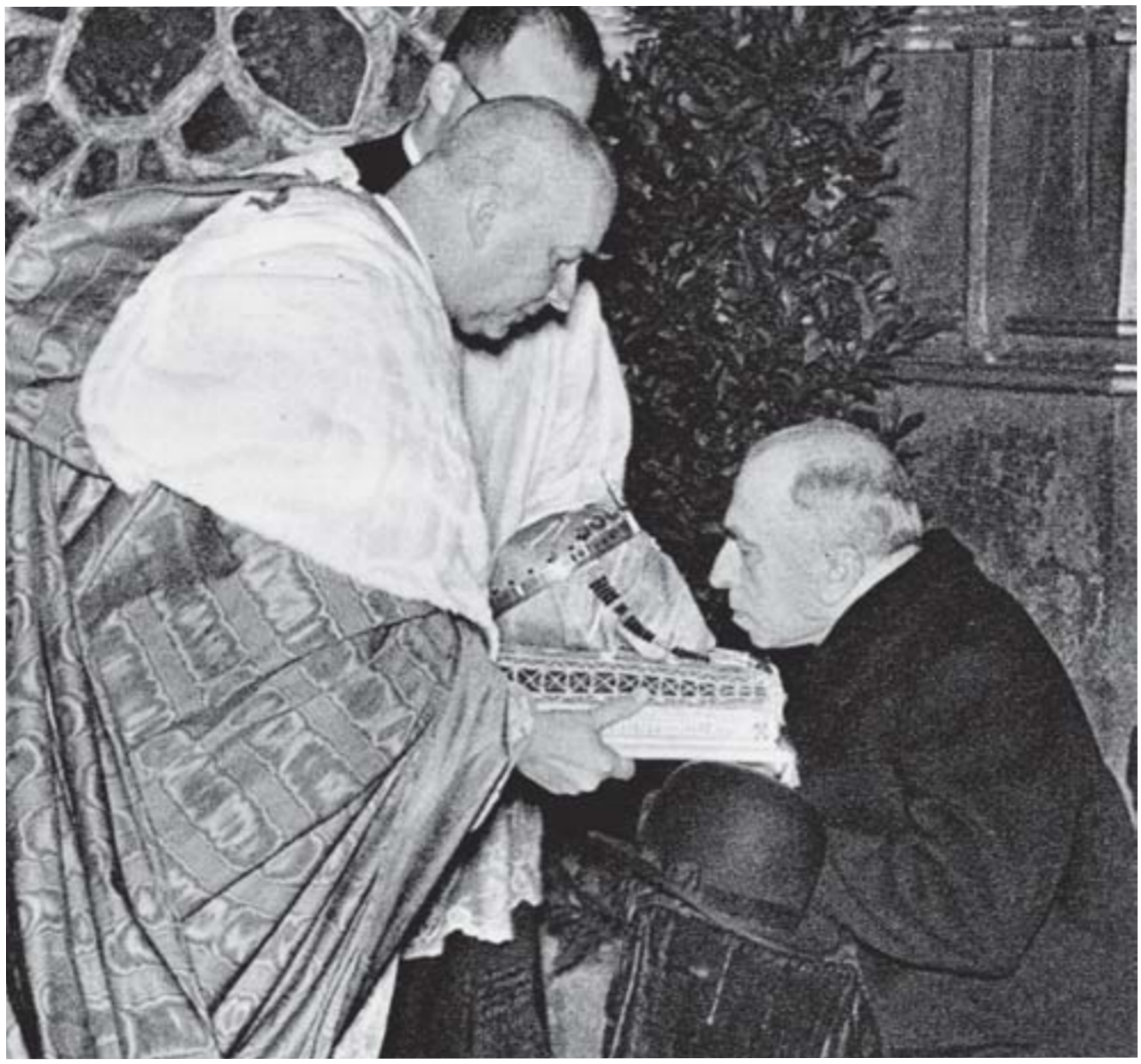

Z KLÁŠTERNÍ CELY

Když vůle má a síla k odříkání
sladkými pohledy byly již zlomeny,
a z výhně oživlé když touha šlehala
tisíci plameny,
s očima, jež snad zaslzely,
do pusté mnišské cely
mnes marně čekat poslala.

Toho dne Láska loučila se s námi,
a my jsem o tom nevěděli.
Vyhnané ptáče, vzlétla nad hlavami,
když rty se ještě v políbení chvěly.
Snad z oblak kynula, slzami skropená,
pohádka ztracená.

Tvůj obraz zavěsím v své kobce klášterní,
zrána vždy přinesu nejhezčí květiny
a svíce rozžehnu jak svatých u oltáře
a nikdy nezmeškám hodinky večerní
u tebe modlit se, můj květe bez viny.
Ó světče mystický, ty bratře hvězd a ptáků,
vyveď mou duši ven z černého víru mraků,
své lásce nauč mne, jíž plál jsi k sestře Kláře.

REICH MIR DIE HAND, MEIN LEBEN…
(Don Giovanni)

Jsem příliš stár, abych jen žertoval,
a ještě mlád, abych už neměl přání,
Pro koho as, má krásná paní,
verš faustovský jsem citoval?

Dost nejsem stár, abych ti odolal,
tvých očí nebi, zlatu nad tvou skrání,
profilu kresbě, odvrátit zrak jež brání,
dost nejsem stár, abych tě nelíbal.

Svou ručku snad mi ráda podáváte,
však kdykoli chci na zámek vás vést,
v bludiště výmluv hned mi unikáte.
Zbytek mé písně už jen krátký jest.
Což ladit k finále vy nikdy neslýcháte?
Jdu jinam dohrát ji. Však ctnosti vzdám dřív čest.

HORSKÝ VÝSTUP

Ještě jen krok, krok pojďme jen spolu,
ještě jen krok a jen poslední květ,
poslední růži a půjdem už zpět,
půjdem zas do rovin dolů.

V západním slunci ta stěna mi svítí,
růže v ní hoří jak žhavá tvá líc,
stezka jde sutkami, přitul se víc,
Duše má touhou se nítí.

Ještě jen krok, jen neboj se dále,
pramének čistý jsem v prasklině zhlíd,
musím dnes, musím z dlaní tvých pít,
cesta jde po pevné skále.

Z roklí jsou tmy a plouží se skrytě,
stezka nám v mlhách se ztratí už hned.
Pro pozdní kytku, pro žíznivý ret
kam jsem tě zaved, mé dítě?

Před námi jícen, v němž mlhy se pění,
za námi bouře a kamení pád,
přestaň se, dítě mé, přestaň se bát,
dolů již návratu není.

NOTTURNO

Slyšíš, jak zpívá ti
mefisto ironický,
že lásky závrati
zlý konec mají vždycky.

Slyšíš, jak radí ti
podivný moralista,
když chyt tě do sítí,
že líp je zůstat čista.
Slyšíš, jak šeptá ti,
na světě žádná moc
nikdy že nevrátí,
co jedna vzala noc?

Markétko, dobrou noc!

ILUZE

Když růže mé podzimní rozkvétat měly –
myslím, že pro vás kvést chtěly –
kde chodila jste, kde bloudila jste, kde?
Z těch poupat podzimních květ už as nevzejde.

Proč nevešla jste do mých zahrad včera,
než soumrak byl, a nežli peruť šerá
rozestřela v mou dránu stín
a odříkání do šedin.

Květy z mých zahrad byly asi nudné,
jež trhal jsem za dlouhé pouti bludné
a do kapslí klad lásky žen,
Mnohý jsem zdvihl pohozen.

Den je již za horou. Vy však mi neprchejte,
červánku pozdní můj, a iluzi mi přejte,
vám kdybych byl květ podal snad,
na vašich ňadrech že by vad.

LES CHÉRES MAINS QUI FURENT MIENNES
(P. Verlaine)

Ó vložte se na duši rozbolenou,
vy krásné ruce, jež jste byly moje,
utište zmatky mé a nepokoje,
jsem před vámi tu, ruce, na kolenou.

Tvář vaší paní navždy zahalenou
řehole přísné husté pod závoje
má touha neuzří, a od vyschlého zdroje
do samot odnáší svou bolest otevřenou.

Vy krásné ruce, jež jste moje byly,
svá pohanská a nejtajnější snění,
v nichž vášně se v příboje rozvlnily,

chtěl bych vám vlíbat v rozloučení,
abyste důvěrně paní své prozradily
palčivé smutky mého probuzení.

NA ZPŮSOB BALADY

Pijí se vína z tunajší révy,
na „sto lat" všem se připíjí,
a co jdou kolem veselé zpěvy,
dvě očí žhavých kouzlem svým hýří,
najedno srdce šípy své míří
a jiné jimi přibíjí.

Pijí se vína z karpatské révy,
žerty a vtipy se rozběhly,
a nikdo netuší a nikdo neví,
vedle že starou, šedivou střechu,
chalupu z došků z patinou mechu
žhářské dvě oči zažehly.

Střechy se svíjí v plamenném žáru,
nezvoní nikdo na poplach,
v brokátu rudém na tapetách baru
požáru zář se tratí a bledne,
a než se číše poslední zvedne,
chalupa bude v sutinách.

Veľká je sila tlačeného slova

Onedlho (31. októbra 2016) sa začnú veľkolepé oslavy 500. výročia reformácie, ktorej začiatočným aktom bolo zverejnenie povestných 95 téz augustiniánskeho mnícha a profesora na novozaloženej univerzite vo Wittenbergu, Martina Luthera.

Ako už býva zvykom, pri takejto príležitosti sa objavujú aj nové knihy, štúdie a populárne články, aby sprítomnili udalosti, ktoré tak významne zasiahli do dejín Katolíckej cirkvi a zmenili tvárnosť Európy. Napísalo sa o nich už toľko kníh , že by sa zdalo, že k tejto téme ozaj už niet čo nového alebo objavného dodať.

Nie je tomu však celkom tak. Andrew Pettegree, profesor novovekých dejín na škótskej univerzite St. Andrews, vo svojej obsiahlej 400-stránkovej publikácii upriamuje pozornosť na nový a doteraz málo skúmaný aspekt reformácie. Autor nastoľuje a dokumentuje tézu, že reformácia za svoje rýchle šírenie vo veľkej miere vďačí tlačenému slovu.

Pettegreeho kniha má neobyčajne dlhý titul: BrandLuther; howanunheraldedmonkturnedsmalltowninto a center ofpublishing, madehimselfthe most famous man in Europe – and startedthe Protestant Reformation (Značka Luther; ako neznámy mních urobil z malého mesta publikačné stredisko, zo seba najznámejšieho človeka v Európe – a zahájil protestantskú reformáciu. Penguin Press, London 2015, ISBN: 978-1-59420-496-8).

Prof. Pettegree poukazuje, že rovnobežne s Lutherovou reformáciou ticho a takmer nepozorovane prebiehala aj revolučná zmena v oblasti písomníctva. Zahájil ju Ján Gutenberg (1398-1468) vynálezom novej techniky produkcie kníh – kníhtlačiarstva. V roku 1455 vyšla tlačou prvá Biblia a tento čin sa pokladá za prelomový medzník v kultúrnych dejinách Európy.

V tom čase si len málo ľudí uvedomovalo význam a dôležitosť tohto objavu. Podľa prof. Pettegreeho Martin Luther bol prvý zmienky hodný jednotlivec, ktorý pochopil a v plnej miere využil tlačené slovo ako účinný komunikačný nástroj šírenia svojich názorov. A tak jeho zásluhou 60 rokov po vynáleze novej a rýchlej tlačiarenskej techniky dochádza k jej praktickej aplikácii a rozvoju. Tlačené slovo zohralo v prvej polovici 16. storočia takú revolučnú úlohu, akú hrá v dnešnej spoločnosti internet, mobil, laptop, iPhone, facebook, Googli…

Aj keď iba malá časť obyvateľstva bola schopná čítať publikácie Martina Luthera, klérus a vzdelanci, ktorí čítať vedeli, sa ukázali byť ochotnými sprostredkovateľmi názorov a nového učenia tohto reformátora. Nemeckí čitatelia priam hltali jeho každý spis. V rozpätí piatich rokov od zverejnenia svojich 95 téz sa Luther stal najviac publikovaným autorom vôbec. Do konca storočia tlačiarne vychrlili takmer 5000 vydaní Lutherových spisov."

Väčšia prístupnosť kníh podnietila aj túžbu po vzdelaní. Počet gramotných osôb v priebehu 16. storočia vzrástol z 9% v čase prvého verejného vystúpenia M. Luthera na 16% v čase, keď Luther zomrel (r. 1546). Počet elementárnych škôl vzrástol viac než šesťnásobne!

Prof. Pettegree presvedčivo demonštruje, že Luther bol nielen reformátor, ale mal neobyčajne vyvinutý talent ako komunikátor, ba dalo by sa povedať, že bol prvou európskou masmediálnou hviezdou. Včas rozpoznal silu tlačeného slova a vedel ho podávať v prijateľnej forme – v podobe krátkych spisov a v zrozumiteľnej reči ľudu. Pettegree mu pripisuje primát, že „vynašiel novú formu teologickej spisby: krátke, jasné a priame argumenty, ktorými oslovoval nielen seberovných teológov-profesionálov, ale aj široké vrstvy veriaceho ľudu" a tak prostredníctvom tlače urobil z teologického sporu o odpustkoch celospoločenskú verejnú záležitosť.

Vo svojich brožúrkach a letákoch Luther vystupoval voči svojim oponentom a kritikom s neobyčajne útočnou retorikou ("wild, extravagantdenunciations"). Nazýva ich "thegrossasses´ heads" (tupé somárske hlavy). Pápež mu bol "Antikrist…, námestník diabla…, muž hriechu a decko záhuby…, opravdivý vlkolak. "(Antichrist… vicaroftheDevil… man of sin and childofperdition…a truewerewolf.) V reformačnom zanietení vyhlasoval vojnu na všetky strany: "Musíme bojovať všade proti vojskám Diabla… Proti nám v dnešnom čase stojí množstvo rozličných nepriateľov – zástancovia pápežského modlárstva, židia, početné anabaptistické obludy, prívrženci Michala Serveta a ďalší. A pripravme sa aj na boj s Mohamedom." (Poznámka: Michael Servetus bol španielsky teológ, lekár a kartograf. Odmietal princíp Sv. Trojice, ktorý vraj nie je zakotvený vo Sv. Písme. Bol vyhlásený za kacíra nielen Cirkvou, ale aj reformátormi a v r. 1553 upálený v Ženeve so súhlasom J. Kalvína).

Zásluhou Luthera Wittenberg sa stal európskym strediskom tlačiarenského priemyslu. Luther našiel šikovného spolupracovníka v umelcovi Lukášovi Cranachovi st., ktorý ilustroval jeho publikácie priliehavými drevorytmi. Knihy, brožúrky a letáky (Flugschriften) sa tak úspešne predávali, že L. Crainach st. sa veľmi rýchlo stal jedným z najbohatších mešťanov Wittenbergu.

Lebo Luther nebol iba autorom Katechizmu, početných hymnických a náboženských spevov, prekladateľom Sv. Písma do nemčiny, ale aj premnohých kratších a cenovo prístupných publikácií, brožúrok, pamfletov a letákov. Vždy si však dal záležať na kvalite svojich prác. Často chodieval do tlačiarní a kontroloval, či tlačené texty sú vysádzané bez chýb, dbal, aby mali pútavý vzhľad, aby ilustrácie boli správne umiestnené, atď.

Prof. Pettegree poukazuje, že neskôr aj jeho oponenti siahli po tej istej zbrani, ktorou tak obratne vedel narábať on, ale aj vtedy Lutherove publikácie prekonali počet publikácií jeho protivníkov pomerom 9 : 1.

V Katolíckej cirkvi sa tlač stala rovnako účinnou zbraňou v boji ideí až v rekatolizačnom úsilí, ktoré zahájil Tridentský koncil viac než pol storočia po vystúpení Martina Luthera.

Recenzovaná kniha o Lutherovom vzťahu k tlačenému slovu je nielen historickou zaujímavosťou, ale aj poučením pre súčasnú dobu. Najmä pre Katolícku cirkev na Slovensku. Čím boli v Lutherových časoch tlačené knihy a letáky, tým sú dnes oznamovacie prostriedky: tlač, rádio, televízia, internet. Súdiac podľa dnešnej situácie musíme priznať, že protivníci Cirkvi oveľa lepšie chápu význam tlače a oznamovacích prostriedkov ako Cirkev.

Podľa údajov Ministerstva kultúry z októbra 2015, na Slovensku vychádza 1811 periodík, t. j. denníkov, týždenníkov, dvojtýždenníkov, mesačníkov, dvojmesačníkov, štvrťročníkov, polročníkov a ročeniek.

Ako sú v nich zastúpené katolícke periodiká?

Veľmi skromne: ani jeden denník a iba jeden týždenník, Katolícke noviny. Čakalo by sa, že na Slovensku, kde sa podľa sčítania z roku 2011 ku Katolíckej cirkvi hlási 62 % obyvateľstva, Katolícke noviny budú najčítanejším týždenníkom. Ostáva však smutnou skutočnosťou, že oveľa väčší náklad majú polobulvárne a bulvárne týždenníky, ako je Nový čas pre ženy, Plus 7 dní, Život, Báječná žena, Eurotelevízia, Slovenka, a až za nimi stoja Katolícke noviny. V roku 2013 Nový čas pre ženy a Plus 7 dní vychádzali v náklade vyše 200000 exemplárov, kým Katolícke noviny iba v 85500 exemplároch.

Ešte poučnejší je prieskum najčítanejších a najsledovanejších týždenníkov. V júni 2014 sa konal prieskum, kde sa štatistickej vzorke dospelých občanov predložili tituly 10 najznámejších týždenníkov s otázkou: "Čítali ste posledné vydanie jedného z týchto časopisov? Odpovede boli: Plus 7 dní – čítalo 10% opýtaných, Život – 7%, Báječná žena – 7%, Čas pre ženy – 6%, Eurotelevízia – 5%, Slovenka – 4%, Katolícke noviny – 3%.

Je veľmi pravdepodobné, že podobný obraz by poskytlo aj postavenie rádia Lumen na poli rádiového vysielania a televízie Lux v konkurencii so sekulárnymi televíznymi stanicami.

Kniha prof. Andreja Pettegreeho by tu mala byť napomenutím i výstrahou.

FRANTIŠEK VNUK

Reakcia historika Martina Lacka

na článok „Zamestnanci si robia, čo chcú. ÚPN trestá ľudáka a matičiara (SME, 6. júna 2016)

Dňa 6. 6. 2016 publikoval denník SME na svojich prvých stránkach článok R. Cupríka „Zamestnanci si robia, čo chcú. ÚPN trestá ľudáka a matičiara." Bol akýmsi voľným pokračovaním nenávistných mediálnych útokov na nepohodlných historikov M. Lacka a niekdajšieho šéfa historického ústavu Matice slovenskej J. Bobáka. Jeho zámerom bolo vytvoriť obraz problémových a svojvoľne si konajúcich zamestnancov ÚPN a tak pripraviť pôdu na ich prepustenie. (Čo údajne od Krajňáka ešte v októbri 2014 požadoval šéf istej náboženskej obce).

Neviem presne rozlíšiť, ktoré informácie v článku poskytol O. Krajňák a ktoré sú len fabuláciou redaktora či čerpaním z agentúry „JPP". Rozhodne však môžem konštatovať, že článok obsahuje viaceré polopravdy, nepravdy a lži.

V prvom rade, ako zamestnanec ÚPN, kde pôsobím už od mája 2007, som si vždy plnil svojej pracovné povinnosti, ba ich vysoko prekračoval. O výsledkoch mojej práce informujem aj na internetovej stránke (martinlacko.sk). Podnes som nedostal žiadne pracovné pokarhanie. Vo februári 2016 ho však dostali zamestnanci, ktorí protestovali voči účelovým, nereálne stanoveným pracovným úlohám zo strany O. Krajňáka.

AMERICKÉ BOMBARDOVANIE – NOVÉ TABU

V článku sa uvádza: „Krajňák Lackovu prácu v ÚPN kritizoval s tým, že vo svojej štúdii sa venoval americkému bombardovaniu Apollo" pričom vraj ÚPN má mapovať zločiny nacizmu a komunizmu. Vraj „nemôže donekonečna akceptovať, že si zamestnanci budú robiť, čo chcú".

Ak Krajňák tieto slová naozaj vyslovil, môžem konštatovať, že buď si nepamätá – a teda pamäťový ústav vedie človek s problematickou pamäťou – alebo úmyselne klame a zavádza. Spomenutá štúdia nebola totiž „svojvoľnou aktivitou", ale témou riadne odsúhlasenou riaditeľom Sekcie vedeckého výskumu ÚPN. Podľa zákona o ÚPN z roku 2002 sa má tento venovať nestrannému výskumu obdobia rokov 1939 – 1989, a sem logicky patria i vojnové tragédie. Štúdia nebola o bombardovaní „Apolky", ale sa nazývala „Americké bombardovanie SR v rokoch 1944 – 1945 a jeho obete". Krajňák ju mal k dispozícii asi tri mesiace. Ako člen redakčnej rady časopisu Pamäť národa za ňu – bez najmenších pripomienok – aj hlasoval. V oficiálnom kalendáriu ÚPN zverejnenom na jeho webovej stránke je americké bombardovanie zaradené medzi významné udalosti slovenských dejín 20. storočia. V štúdii som ako autor ani raz nepoužil termíny „agresia" či „zločin", ako to článok demagogicky podsúva. Cieľom nebola dehonestácia jednej či druhej vojnovej strany, ale vyčíslenie tejto kategórie ľudských obetí. Mimochodom, prvýkrát v historiografii. Štúdia prešla odborným posudkom renomovaného historika letectva, i schválením redakčnej rady. Napriek tomu, deň pred tlačou celú štúdiu aj s jedinečnými fotografiami, Krajňák prikázal grafikovi vyhodiť. Bez vedomia autora.

PRACOVNÉ NAPOMENUTIA A ISLAMSKÝ ŠTÁT

Komickým zavŕšením pondelkovej kampane bolo prebratie tohto pochybného, konšpiračného článku, Slovenským rozhlasom. V jeho poludňajšom rádiožurnále totiž odznela informácia, že „ÚPN napomenul svojich 5 zamestnancov, ktorí si minulý rok zanedbali pracovné povinnosti a venovali sa svojím aktivitám". Neviem, či verejnoprávny rozhlas informuje o udelených pracovných pokarhaniach aj v iných podnikoch. No štyri mesiace stará informácia z ÚPN odznela. Mimochodom, po správe o prezidentovi a pred správou o vyčíňaní tzv. Islamského štátu.

Článok na jednej strane naznačil, že na čele ÚPN je človek, ktorý vedie vojnu proti vlastným zamestnancom a dostal ho na pokraj vnútorného rozvratu. Prejavom pokrytectva u Krajňáka i tzv. nezávislého denníka je i to, že im prekáža podpis radového zamestnanca ÚPN pod niektoré občianske iniciatívy, no neprekáža im zapojenie sa ÚPN do predvolebnej kampane KDH či pôsobenie straníkov i funkcionárov KDH. Dokonca v riadiacich štruktúrach ústavu.

NENÁVISŤ ŠÍRIA LIBERÁLI

Pokiaľ ide o denník SME, rád sa zakrýva heslami ako tolerancia, pluralita či inakosť. V skutočnosti ale pluralitu potiera, miesto tolerancie forsíruje nenávisť a dezinformácie. Proti nepohodlným intelektuálom píše články v duchu 50. rokov, keď boli títo verejne nálepkovaní, čo automaticky značilo ich spoločenské odsúdenie. Nálepkovanie býva spravidla dôkazom argumentačnej neschopnosti. V prípade SME však aj výrazom kontinuity dnešných liberálov s boľševickou ideológiou. Ako vtedy, tak i dnes je prenasledovaná národno-štátna myšlienka a jej protagonisti. Tak, ako marxisti v roku 1954 súdili za „buržoázny nacionalizmus", organizovali „špitzeriády", odhaľovali a likvidovali „prežitky ľudáctva", robia to aj ich liberálni nasledovníci.

V širšom kontexte článok demonštruje úpadok „slovenskej" žurnalistiky. Ak si jeden denník nevie overiť základné fakty o inštitúcii sídliacej v centre hlavného mesta SR, len kúsok od sídla redakcie, dať ich do objektívnych súvislostí, vyvstáva otázka, aká je relevancia a dôveryhodnosť jeho informácií o iných štátnych inštitúciách, o dianí doma i vo vzdialenom svete.

Napokon, o spôsobe práce denníka a jeho morálnych zásadách veľa napovie i to, že ani jedného z napadnutých historikov neoslovil, aby sa k obvineniam vyjadril.

Očierniť človeka, osobitne intelektuálov, osočiť ich, biľagovať a verejne odsúdiť bez toho, že by dostali priestor povedať čo i len jedinú vetu na svoju obhajobu, nie je vizitkou demokracie, ale extrémizmu, ba totality. Tú veľmi agilne budujú práve nenávistné médiá typu denníka SME. Ak by mali tú moc, nepohodlných intelektuálov najradšej pozatvárali do politických gulagov.

Presne tak, ako kedysi boľševici...

JOZEF TÓTH

Cesta do Nazareta

(Mons. ThDr. Marekovi Forgáčovi
k biskupskej vysviacke a povolaní k bratom apoštolom)

Už som bol inde,
na rôznych miestach tohto sveta,
keď kdesi nad Jordánom
zaznela čudná veta:
„Poď a pripoj sa k apoštolom,
lebo svet i ľudia
sú nakazení zlého morom!
A potácajú sa prežratí i hladní
ako opilci na ľade
a zlo preliezlo
ako smrtiaca choroba
všade, všade!
A tak treba svet ratovať
a prijať zákony práve
od Rabiho z Narareta.
A šíriť ich vhod i nevhod
ináč je každá snaha odumretá!
Budeš celým človekom
a prototyp apoštola
pre záchranu vlastných
ale i záchranu celého sveta!
Veď je to zázrak,
Boh človeka volá
a človek mu neodolá!
Preto je sviatok sviatkov
a nebo a zem sa k sebe túlia:
Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Košice 1.septembra 2016

Marek Forgáč sa narodil sa 21. januára 1974 v Košiciach. Študoval na gymnáziu a v roku 1992 vstúpil do Kňazského seminára v Spišskej Kapitule - Spišskom Podhradí, kde na Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského ukončil základnú teológiu.

Za kňaza bol vysvätený 19. júna 1999 v Košiciach pre Košickú arcidiecézu.

Bol kaplánom vo farnostiach: Trebišov (1999 - 2000), Snina (2000 - 2001), Humenné (2001- 2002), a kaplánom v Univerzitnom pastoračnom centre v Košiciach (2002 - 2004).

V rokoch 2004 - 2007 študoval na Inštitúte psychológie Gregorovej univerzity v Ríme. Od roku 2007 až doteraz bol duchovným správcom Univerzitného pastoračného centra v Košiciach a zároveň prednáša pastorálnu psychológiu a psychológiu manželstva a rodiny na Teologickej fakulte v Košiciach Katolíckej univerzity v Ružomberku. Na tejto fakulte pôsobí od roku 2011 ako prodekan pre vedu a výskum.

V rokoch 2008 - 2012 absolvoval doktorandské štúdiá na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. V roku 2015 sa habilitoval ako docent na Teologickej fakulte Katolíckej univerzity v Košiciach.

Za nového pomocného biskupa Košickej arcidiecézy ho vymenoval Svätý Otec František 11. júna 2016. Vysvätený bol 1. septembra v Dóme sv. Alžbety v Košiciach. Hlavným svätiteľom bol Mons. Bernard Bober, košický arcibiskup a metropolita. Spolusvätiteľmi boli J. Ex. arcibiskup Mario Giordana, apoštolský nuncius v SR a J. Em. kardinál Jozef Tomko. Ako biskupské heslo si nový biskup zvolil slová: Dominus prope (Pán je blízko).

Recenzia

DUBOVCOVÁ, Anna – PELIKÁN, Štefan: Nad všetkým láska bdie... Miesto vydania neuvedené.
Vydané vlastným nákladom, 2016.
ISBN: 978-80-972344-3-0.

Nad všetkým láska bdie... je knihou poézie Anny Dubovcovej a kresieb Štefana Pelikána. Pokiaľ si to môžem dovoliť krátko zhrnúť, je to akási lyrická próza. Hlavnou „niťou“ a témou je LÁSKA, nielen medzi dvomi ľuďmi, ich blízkymi, inými a ďalšími, k okoliu, svetu, vlasti, ku krajine... Akýsi, či akoby rozhovor dvoch ľudí v zrelom veku, ktorí hovoria o láske nielen k sebe navzájom, ale i k svojim už nebohým, manželovi a k manželke, a neraz sa na nich v texte obracajú. Nájdenie či nachádzanie lásky vo veku vyššom, citlivo a jemne vyjadrené, použité nanajvýš jemné, mäkké a hebké slová, ktoré sú starostlivo, opatrne a sofistikovane vybrané. Preukazuje a dokazuje to už obšírnejšiu tvorbu autorky, ktorej vyšlo viacero kníh, jej zrelý a vycibrený literárny štýl. Vyjadruje to nielen jej tvorivé výsledky v literatúre, ale zrejme aj divadelné, recitátorské, rozprávačské a prednáškové skúsenosti nielen pre dospelých, ale i k mládeži či deťom. Súzvuk a zmysel života nie v mamone a náhlením sa za ňou, ale v tých pravých hodnotách, ktorými sú láska, nádej, viera, jednoducho život taký aký je, či by mal byť. Clivota, ale i radosť a nádej. Asi takto by bolo možné opísať túto priestorovo útlu, no zároveň veľmi bohatú, hutnú a plnohodnotnú knihu svojim odkazom, myšlienkou a umeleckým výrazom.

Čitateľ nachádza voľný verš, až priveľmi, no zreteľný a vyvíjajúci sa text, dobre „čítavý“. Láska, čas, život, starnutie... Veľmi graficky presne doplnené ilustráciami – súvisiacimi s textom a neraz dokonca samých seba (čo nachádza pozorný prijímateľ knihy, ktorý pozná autorov) a ich blízkych (zrejme?), obrázky vypovedajúce o ich citoch, pocitoch, rozpoložení a myšlienkach. Čo vyjadril text, to vyjadril aj obraz – aj z toho môžeme vycítiť či pochopiť a prijať veľmi úzku symbiózu spoluautorov, týchto dvoch mimoriadnych osobností nielen v oblasti literatúry a výtvarného umenia.

Mimochodom, Anna Dubovcová je dlhoročná učiteľka a kultúrna pracovníčka, ktorá vždy stála za slovenskú myšlienku a vec, za čo bola neraz a dlhšie aj perzekuovaná. Štefan Pelikán pôsobí ako výtvarník, sochár, maliar, a ním vytvorené sochy, pamätníky, tabule či iné umelecké výtvory nájdeme na viacerých miestach nielen Slovenska. Taktiež sa vždy angažoval na slovenskú národnú a vlasteneckú ideu a princípy, za svoje názory bol po roku 1968 odstavený z kultúrneho i spoločenského života.

Vráťme sa však ku knižke, slovám a obrázkom. Symbolické tikajúce hodiny v texte akoby odbíjali nielen čas denný, ale i čas života, či životov dvoch teraz spoločne žijúcich ľudí, muža a ženy, ale aj ich už nebohých manželov a ostatných príbuzných z ich rodín, dnes už jednej veľkej rodiny, a to spoločnej. Toto čo vyčítame, vycítime či pochopíme z knihy, z jej slov a predstavených myšlienok, napokon v závere knižky „potvrdzuje nepoeticky“ autorka, ako aj to, že ich životní partneri odišli do večnosti v tom istom roku (čo teda je viac než symbolické, ba dokonca prorocké a predurčuje to ich spoločný život, alebo niečo iné?).

Príbeh hovorí o láske dvoch ľudí, o láske k ich deťom, vnukom, ale i zosnulej manželke a manželovi, blízkym, príbuzným, o láske k ostatným, k okoliu, všetkému navôkol, a ak to aj nie je niekde úplne doslovne vyjadrené, tak aj láske k domovine, miestu, ku krajine, k prírode, ku vlasti, čo dopĺňajú a zvýrazňujú práve ilustrácie.

Anna Dubovcová získala taktiež bronzovú medailu pri príležitosti životného jubilea a za dlhoročnú a obetavú prácu v matičnom hnutí, ako aj cenu Umenie v srdci, taktiež je laureátkou viacerých recitátorských ocenení.

Štefan Pelikán je absolventom figurálnej a portrétnej tvorby, a medailérstva pražskej AVU, významným výtvarníkom, sochárom

VILIAM KOMORA

Prosba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme,
že viacerí z vás
reagovali na prosbu redakcie
a podporili vydávanie
nášho časopisu Kultúra
čiastkou podľa svojich možností.
Prosíme, aby ste nepoľavovali
v ušľachtilom úsilí
a prispeli svojím príspevkom
na číslo účtu vydavateľa Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN
SK6909000000000170427664

Konštantín Filozof bol biskupom

Otázku biskupskej hodnosti Konštantína Filozofa možno uspokojivo zodpovedať priamo z prameňov 9. storočia. Nemali by sme podľahnúť podsúvaným lacným argumentom, že „ide iba o legendy", ktoré nemajú veľkú výpovednú hodnotu. Staroslovenské písomné pramene Život Konštantína (ŽK) z roku 869, Život Metoda (ŽM) z roku 885 a Pochvalné slová od biskupa Klimenta sú najcennejšími pôvodnými slovenskými dielami z obdobia Staroslovenskej Moravy 9. storočia. Predovšetkým preto, lebo sa dotýkajú priamo slovenskej histórie a ich autormi sú Slováci sv. Kliment a sv. Gorazd. Oba Životy predstavujú vynikajúce umelecké prózy, ale aj najdôležitejšie a historicky spoľahlivé pramene Slovákov. Nie sú to totiž legendy v obvyklom zmysle slova, lebo sa pridržajú konkrétnych faktov a udalostí z reálneho života. Nešlo v nich o patetickú oslavu vierozvestcov, ale o nekompromisnú obranu ich diela – slovenskej bohoslužby. Ako sa vyjadrili viacerí naši odborníci, ŽK a ŽM „sú prvou slovanskou literatúrou faktu" (J. Stanislav, 1950, s. 218, Paulíny-Ondruš 1985, s. 47), pretože mnohé ich historické informácie sú potvrdené aj inými zdrojmi a stále sa doplňujú novými historickými poznatkami. Ak ich s takýmto vedomím budeme čítať, mnohé otázky, doteraz len špekulatívne objasňované, sa razom vyjasnia.

PRAMENE Z 9. STOROČIA

Počas byzantskej misie u Slovenov-Slovákov bol vždy jej vedúcou osobnosťou Konštantín Filozof, ktorý bol už pred tým vedúcou duchovnou osobnosťou dvoch veľkých misijných ciest. Podľa východnej tradície na čele kresťanskej misie musel vždy stáť biskup. Preto je nemysliteľné, že by hlavný učiteľ byzantskej misie a osnovateľ rodiacej sa slovenskej cirkvi v Rastislavovej ríši bol iba jednoduchý kňaz, a nie biskup.

Zo ŽK vidíme, že sám Konštantín Filozof sa v hodine svojej smrti modlí ako biskup: „Vyslyš moju modlitbu a zachovaj verné ti stádo, nad ktorým ustanovil si mňa, nesúceho a nehodného služobníka. Ako Tvojich odovzdávam Ti tých, ktorých si mi zveril." Potvrdzuje to i jeho skutočná podobizeň (štvorcový nimbus) namaľovaná v 9. storočí priamo jeho súčasníkmi nad jeho hrobom v bazilike San Clemente v Ríme, kde je zobrazený s evanjeliom v ruke - neklamnou insígniou biskupa.

Obraz biskupa ako pastiera stáda poznáme predovšetkým z Prvého listu apoštola Petra: „Starších (biskupov), čo sú medzi vami, prosím ... Paste Božie stádo, ktoré je u vás; starajte sa oň ...nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda." (1Pt 5,1-4) Preto i biskupská berla je znakom pastierskej moci biskupa, ako strážcu stáda, čiže veriacich. Túto symboliku potom nachádzame často pri zmienke o biskupoch.

Konštantína Filozofa ako biskupa v obraze pastiera nájdeme tiež v diele Klimenta Slovenského Pamäť a pochvala Cyrilovi Filozofovi napísanom vo februári 869, jednom z prvých autentických písomných prameňov. Kliment patril k najbližším učeníkom sv. Cyrila, a preto, ak priamo on zaznamenal, že Boh určil Cyrila za pastiera a učiteľa pre Slovenský národ, nemožno pochybovať o tom, že Konštantín Filozof bol biskupom už pri svojom príchode ku Slovákom. Vo svojom pochvalnom slove Kliment píše: „Slovenskému národu, pohrúženému v nevedomosti a temnote hriechov, milosrdenstvo nášho Pána Ježiša Krista a láska k ľuďom určila ho za pastiera a učiteľa." (J. Stanislav, 1950, s. 112) Konštantín Filozof tu má presne tie funkcie, aké požadoval Rastislav vo svojom posolstve do Byzancie: "Pošli nám preto, vladyka, biskupa a učiteľa takého, lebo od vás na všetky strany vždy dobrý zákon vychádza." (ŽK kap. XIV) Ako zaznamenal v Ríme biskup Gauderich, Rastislav sa dopočul o osobnosti Filozofa a jeho úspechoch v predchádzajúcich misiách. Zrejme preto cielene žiadal o „biskupa a učiteľa", čím priamo narážal na známe Konštantínove tituly.

Kliment aj v ďalších svojich prácach oslovuje Konštantína Filozofa ako pastiera čiže biskupa. V Pochvalnom slove Cyrilovi a Metodovi z r. 885 oslovuje oboch solúnskych bratov ako biskupov: "A preto, ctihodní a praví pastieri, neprestajne modlite sa za vyvolený ľud váš skrúšene." (J. Stanislav, 1950, s. 111)

Podobne o nich hovorí i Konštantín Presbyter, ďalší z ich učeníkov, v Službe Metodovi, ktorú zostavil už ako exulant v Bulharsku. Oslovuje Cyrila ako biskupa, ktorý spolu s Metodom mal na starosti jedno stádo: „Vy, čo ste viedli svätý spor o Svätej Trojici, velebný Cyril a svätec Metod, ochráňte svoje sväté stádo chodiace po cudzej zemi, svoje stádo svojimi modlitbami rozmnožte, ó blažení." (MMFH II., 1967, s. 324)

Rímsky biskup Gauderich, ktorý osobne poznal Konštantína Filozofa, zaznamenal v Rímskej legende, že sv. Cyril bol biskupom. V preklade, ktorý uvádza A. Bagin vo svojej publikácii, termín „sacerdos" je tu preložený ako „biskupský": "V Italskej legende čítame, že „vzali so sebou aj zopár zo svojich žiakov, o ktorých sa domnievali, že sú hodní prijať biskupskú hodnosť".(Bagin A. 1987, s. 77)

Podľa skupiny bollandistov zaoberajúcich sa kritickým spracovávaním životopisov svätých (Acta sanctorum), Rímska legenda napísaná v Ríme biskupom Gauderichom, jedným zo svä-titeľov slovenských učeníkov, hovorí o biskupskej hodnosti Filozofa už v Konštantínopole: „Konštantín... prímením Filozof ...priviedli ho do sídelného mesta (Konštantínopola) ...s prispením Božím dosiahol tam aj hodnosť biskupa (sacerdotium)". A ďalej „...vysvätili jeho brata Metoda za bis-kupa (sacerdotem), ako i ostatných ich žiakov za kňazov a diakonov." (Ratkoš P. 1964, s. 131 a 136)

Podobne aj J. Dobrovský potvrdzuje, že Konštantín Cyril je v Rímskej legende zaznamenaný ako biskup. Pri analýze textu Bulharskej legendy Dobrovský hovorí, že grécky životopisec (Teofylakt) použil pri opise Rímsku legendu, avšak: „Grék sa odlišuje od nej len tým, že Cyrila nevolá biskupom." (J. Stanislav 1963, s. 24)

Aj L. Havlík vo svojej Kronike o Veľké Moravě poznamenáva, že text: „o Metodějově vysvěcení na kněž-ství je v Římské legendě uveden podle znění Pražského rukopisu. Použitý latinský termín sacerdos (a podobně i staroslověnské popovstvo a řecké hierósyné) mohly však znamenat i bis-kupskou hodnost". (L. E. Havlík, 2013, s. 164)

Záver je zrejmý: pramene z 9. storočia hovoria o Cyrilovi ako o biskupovi. Otázkou je, kedy bol vysvätený.

VYSVÄTENIE KONŠTANTÍNA

Rímska legenda napísaná okolo r. 873 po latinsky jedným z rímskych biskupov Gauderichom, priamo zaznamenáva, že Konštantín Cyril riadením Božím prijal „sacerdotii" už v Byzancii, pred začiatkom svojich misijných ciest. Výraz „sacerdot" znamená plnosť kňazstva (sacerdotale maggiore – episcopato), čiže biskupský úrad a pre nižší stupeň kňazstva je výraz „presbyter" (sacerdotale minore – presbyterato). Pri takomto rozlišovaní by mal byť text Rímskej legendy s výrazom sacerdot prekladaný ako biskup a nie, ako je to vo väčšine prekladov „kňaz": „(Konštantín) pre svoje zázračné nadanie, ktorým od útleho detstva nesmierne vynikal, bol nazvaný pravým menom Filozof....a keďže vynikal veľkou zbožnosťou a múdrosťou, s prispením Božím dosiahol tam aj hodnosť biskupa (honorem quoque sacerdotii ibidem)."

A ďalej je tým istým termínom zaznamenané aj vysvätenie Metoda, na rozdiel od ich učeníkov, ktorí boli vysvätení na kňazov. Biskup Gauderich, ktorý bol pri vysviacke, tu rozlišuje dva druhy svätenia sacerdot a presbyter: „Keď teda vzdali (Rimania) spomínanému Filozofovi vďaku za toľké dobrodenie, vysvätili jeho brata Metoda za biskupa (Methodium in sacerdotem), ako aj ostatných ich žiakov za kňazov (discipulos in presbyteros et dyaconos) a diakonov." (MMFH II., 1967, s. 130) Z toho vidieť, že Metod prijal r. 868 v Ríme iné svätenie ako ich učeníci. V prípade Metoda išlo o biskupské svätenie, čo dosvedčuje tiež fakt, že pápež prikázal až dvom biskupom, Formózovi a Gauderichovi, vysvätiť slovenských učeníkov v chráme Svätého Petra. Je známe, že biskupské svätenie vykonávajú traja biskupi a v tomto prípade zrejme hlavným svätiteľom Metoda na biskupa bol jeho brat Konštantín Filozof spolu s dvoma rímskymi biskupmi Formózom a Gauderichom, čím bola splnená podmienka troch biskupov. Aj miesto svätenia - bazilika Sv. Petra, zodpovedalo rímskym zvyklostiam pre vysvätenie biskupa. Teda vysvätenie Metoda za biskupa a prizvanie iba dvoch biskupov ku sväteniu tiež nepriamo dosvedčujú biskupskú hodnosť sv. Cyrila. (G.A. Timkovič, 1996, s. 54-55) Preto nie je dôvod neveriť biskupovi Gauderichovi, že Filozof sa stal biskupom už v Konštantínopole.

Sv. Cyril vyobrazený ako biskup a zároveň mních nad vlastným hrobom v bazilike sv. Klementa v Ríme z 9. stor.

FUNKCIA BIBLIOTEKÁRA

Žitie Konštantína hovorí, že cisársky kancelár Theoktist urobil všetko, len aby Konštantína Filozofa natrvalo udržal pri cisárskom dvore: „Tento mladý Filozof nemá rád svetský život. No, aby sme ho celkom nestratili, pozdvihnime ho do duchovného stavu kňazstva a dajme mu vysoký úrad. Nech bude bibliotekárom patriarchu pri chráme Svätej Múdrosti (Hagia Sofia). Azda si ho takto udržíme." (ŽK kap. IV.)

Funkcia bibliotekára — chartofylaxa bola na patriarchálnom dvore jednou z najvyšších funkcií, pretože chartofylax zastupoval počas neprítomnosti aj samého patriarchu, predsedal na stretnutiach a zhromaždeniach episkopov, riadil priebeh zhromaždenia, a to i v prípade, keď mal hodnosť len diakona. Je pravdepodobné, že Konštantína Filozofa dosadili do funkcie bibliotekára už ako biskupa. Z histórie vieme, že obyčajne diakon - chartofylax po skončení svojho úradu bol vysvätený automaticky na biskupa, teda niekedy dokonca preskakoval aj kánonické intervaly nižšieho kňazského svätenia, čo bol v tej dobe dosť častý jav. Sv. Cyril musel v každom prípade po skončení svojho chartofylaxského úradu byť už biskupom, čo bolo okolo roku 850. (Timkovič, 1996, s. 56)

VZŤAH BRATOV

Biskupskú hodnosť sv. Cyrila počas moravskej misie naznačuje aj vzájomný vzťah medzi dvoma bratmi. Starší brat sa totiž stále podriaďoval mladšiemu, zrejme ako kňaz svojmu biskupovi: „...poslal cisár Filozofa, jeho brata, ku Chazarom. A on ho pojal so sebou na pomoc. ...(Metod) šiel a slúžil mladšiemu bratovi ako služobník, podrobujúc sa mu."... „(Cyril) vydal sa na moravskú cestu. Pojal so sebou aj Metoda, a ten opäť, pokorne sa podrobujúc, slúžil Filozofovi a vyučoval s ním." (ŽM kap. IV. a V.) Vo východnej cirkvi na čele kresťanskej misie vždy stál biskup. (G.A. Timkovič, 1996, s. 54-55) Preto sv. Cyril, ako hlava misijnej práce, bol biskup a Metod, jeho brat, i keď bol vekom starší, sa vo všetkom podriaďoval hie-rarchicky vyššie stojacemu Cyrilovi. (G.A. Timkovič, 1996, s. 61-62) Aj z toho ich vzťahu, ktorý je tu osobitne zdôraznený, vyplýva, že sv. Cyril musel byť vysvätený ešte v Konštantínopole, čiže na Morave už bol biskupom, kým sv. Metod bol vysvätený na biskupa až neskôr v Ríme.

MODLITBA BISKUPA

Najpresvedčivejšia je výpoveď samotného Konštantína Filozofa v hodine jeho smrti, kde sa modlí ako biskup: „Vyslyš moju modlitbu a zachovaj verné ti stádo, nad ktorým ustanovil si mňa, nesúceho a nehodného služobníka. Ako Tvojich dovzdávam Ti tých, ktorých si mi zveril." Sám sv. Cyril sa tu priznáva k svojmu postaveniu a zodpovednosti biskupa.

Byzantský cisár Michal III. ich vyslal z Konštantínopolu na Moravu. Po tri a pol ročnej misii na území Slovenov-Slovákov odišli do Ríma na schválenie staroslovenskej liturgie. V roku 868 pápež Hadrián II. schválil staroslovenčinu ako štvrtý liturgický jazyk a za biskupa pre moravských Slovenov zrejme určil najprv Konštantína Filozofa, ktorý stál na čele byzantskej misie u nás. Ale krátko nato zomrel a bol pochovaný s poctami, aké náležia len pápežovi, čo je nemysliteľné, ak by bol iba jednoduchým kňazom. Jeho úlohu potom prevzal pokrvný brat Metod, ktorého v roku 869 pápež Hadrián II. ustanovil arcibiskupom Moravy a Panónie s tým istým poslaním ako Konštantína. (J. Hnilica 1990, s. 86) Toto načrtáva aj Moravská legenda, kde sa hovorí, že sv. Cyril sa pred smrťou rozhodol: „…zrieknuť biskupstva, obliekol si mníšske rúcho a s apoštolským schválením nechal po sebe svätého Metoda, brata svojho, …tak ako pobožný učiteľ žiakovi svojmu,…zveril pastiersku starostlivosť…". (J. Stanislav, 1950, s. 156)

NESKORŠIE PRAMENE

Moravská legenda zaznamenáva, že sa Cyril pred vstupom do kláštora zriekol biskupskej hodnosti: „Věda (Cyril), že všech ctností pravou stráží je pokora, zřekl se biskupství, oblékl šat mnišský a s apoštolským schválením zůstavil po sobě svatého Metoděje, bratra svého, slavnými ctnostmi slynoucího..." (episcopatui renuncians, habitům induit monachalem et ex auctoritate apostolica munificencia, religio optime vite et verbi Dei instancia veraciter residebat.) (MMFH 1967, s. 264) Kosmova kronika česká, prameň z 12. stor., tiež uvádza sv. Cyrila ako biskupa: „...žil poustevník jménem Prokop, ...v slovanském písmě, jež bylo kdysi vynalezeno a kanonicky zavedeno od nejsvětějšího biskupa Cyrila..." (Kosmova kronika česká 1972 s. 210) V Rímskom kalendári je ku dňu 9. marca zaznačené, že na Morave je sviatok sv. biskupov Cyrila a Metoda: „In Moravia sanctorum Episcoprum Cyrilli i Methodii, qui multas illarum regionum gentes..." (S. Timon 1991, s. 52) Olomoucká biskupská tradícia uvádza sv. Cyrila ako arcibiskupa.

NAJSTARŠIE ZOBRAZENIA KONŠTANTÍNA - CYRILA

Biskupskú hodnosť Konštantína Filozofa okrem písomných prameňov dosvedčuje i pôvodná ikonografia. Žitie Konštantína (ŽK) hovorí, že sv. Cyril zomrel v Ríme 14. februára 869 vo veku 42 rokov a jeho ostatky boli uložené v bazilike sv. Klimenta po pravej strane oltára a nad jeho hrobom namaľovali jeho obraz. Na tejto freske je sv. Cyril znázornený s hranatým nimbom (svätožiarou) okolo hlavy, čo v ranostredovekej kresťanskej ikonografii značí, že ide o jeho skutočnú podobu. (P. Gallio, 2009, s. 12) Evanjelium v jeho rukách je neklamným znakom, že ide o biskupa, pretože v byzantskej ikonografii sa biskupi znázorňujú vždy s knihou Evanjelií v rukách. (Timkovič, 1996, s. 54-55)

Aj najstaršia ikonografická tradícia východnej Cirkvi pozná sv. Cyrila ako biskupa. Jej pôvod je práve v Ochride, kde účinkovali najbližší žiaci sv. Cyrila - Kliment Slovenský a Naum, ktorí boli osobnými účastníkmi cyrilo-metodskej misie u Slovákov, a preto dobre poznali skutočnú duchovnú hodnosť Konštantína Filozofa. V chráme Sv. Sofie v Ochride možno dodnes vidieť nástennú maľbu z 11. storočia, kde je sv. Cyril zobrazený ako biskup spolu so svojim žiakom biskupom Klimentom Slovenským. Na Balkáne je sv. Cyril znázorňovaný ako východný biskup v štyroch najstarších vyobrazeniach. Len v poradí piatom zo 17. storočia je zobrazený ako mních, čo môže súvisieť s inou tradíciou, podľa ktorej sa svätec vyobrazuje v takom duchovnom postavení, v akom zosnul. Podľa prameňov sa Cyril Filozof 50 dní pred smrťou vzdal svojej biskupskej hodnosti a prijal mníšsky habit.

V Kyjevskej Rusi na freske z 12. stor. v chráme Sv. Cyrila je Konštantín Filozof vyobrazený ako biskup ešte z čias príchodu posolstva slovenského kráľa Rastislava do Konštantinopolu. Ide o výjav, kde byzantský cisár Michal III. sedí medzi solúnskymi bratmi - biskupom Filozofom a opátom Metodom.

Aj najstaršia západná ikonografia v Ríme zobrazuje sv. Cyrila ako biskupa. V bazilike sv. Klementa je znázornený osemkrát v rôznych storočiach (9., 11., 17., 19. a 20.) pričom šesťkrát je tu zobrazený s insígniami biskupa - napr. v kaplnke chrámu sv. Klementa na freske pri pohrebe ho nesú s mitrou na hlave. (J. Hnilica 1990, s. 79 a 81) Na viacerých vyobrazeniach z 18. a 19. stor. je znázornený ako biskup, napr. v sieni Sixta II. na freske je zobrazený ako biskup, na balustráde Lateránskej baziliky a inde.

Na základe týchto prameňov možno uzatvárať, že sv. Cyril bol skutočne biskupom, ako to jasne vyjadril už sv. Kliment Slovenský v Pochvalnom slove Cyrilovi Filozofovi, že Boh určil Cyrila za biskupa (pastiera) a učiteľa pre slovenský národ Slovenov-Slovákov.

ELENA ŠUBJAKOVÁ

JULO RYBÁK

Naplní sa druhá fáza Dostojevského proroctva?

„...bo nič ťažšie, ako poznať, zvoliť,
nasledovať apoštolov pravých -
a nič ťažšie: jak opustiť cestu,
čo zlí ďasi hladko narovnali...“
(P. O. Hviezdoslav)

Pred skoro 140 rokmi – v svojom Spisovateľovom denníku z novembra 1877 – F. M. Dostojevskij uverejnil esej „Odno sovsem osoboje slovco o slavianach, kotoroje mne davno chotelos´ skazať“. (Mimochodom: stalo sa tak tri roky po tom, čo bola napísaná Hviezdoslavova prorocká skladba „2000“ – venovaná onému „preslávnemu roku“, v ktorom majú Slovania „vztýčiť prápor voľného stvorstva slova“.)

Vychádzajúc z predpokladu, že všetky slovanské plemená Balkánskeho polostrova sa skôr či neskôr oslobodia z tureckého jarma a začnú žiť novým, slobodným a možno nezávislým životom – popustil Dostojevskij uzdu svojej fantázii (nenadarmo prorocký duch!) a zamyslel sa nad tým, aký vývoj sa v týchto oslobodených slovanských národoch dá očakávať. A práve tento „veľmi pravdepodobný vývoj“, ako sám priznáva, ho dávno znepokojuje...

Dostojevskij je totiž hlboko vnútorne a neprekonateľne presvedčený, že „Rusko nebude mať a nikdy ešte nemalo takých nenávistníkov, závistlivcov, osočovateľov a dokonca otvorených nepriateľov, ako budú všetky slovanské plemená, len čo ich Rusko oslobodí a Európa ich uzná za slobodné“. Dostojevskij však pritom nepripúšťa ani náznak, že by tento jeho záver bol plodom nejakej nevraživosti voči slovanským národom, naopak: jeho láska k nim mu nebráni vedieť, „že sa všetko presne tak odohrá“ – a to nie pre nejakú nízku, nevďačnú povahu týchto národov, ale „práve preto, že sa takéto veci na svete ani ináč udiať nemôžu“.

Fiodor Michajlovič súčasne upozorňuje Rusov, že sa na to musia pripraviť dopredu, a že nech ich ani nenapadne upodozrievať (či obviňovať) tieto národy z nejakej nevďačnosti. Ony totiž svoj nový slobodný život zákonite začnú tým, že si „od Európy, od Anglicka a Nemecka napríklad, vyprosia záruky a záštitu ich slobody“ – a to práve pred Ruskom, pred tým – podľa ich spontánneho presvedčenia – „podrobenia chtivým, prefíkaným a barbarským veľkoruským plemenom“, ktoré túži len po tom, akoby si ich podrobilo a včlenilo do nejakého veľkého Všeslovanského impéria.

„Celé storočie, ba možno ešte viac potrvá, že tieto národy budú žiť v strachu pred ruskou mocichtivosťou, a že teda budú pochlebovať európskym štátom, osočujúc pritom Rusko, rozširujúc o ňom klebety a kujúc intrigy.“ - Pre tieto národy bude mimoriadnym potešením „vytrubovať do celého sveta, aké sú ony vzdelané a schopné byť nositeľmi vysokej európskej kultúry“, zatiaľ čo Rusko je „barbarská krajina, pochmúrny severský kolos, sám nie s čisto slovanskou krvou, prenasledovateľ a nepriateľ európskej civilizácie.“ Rusko sa musí teda vážne pripraviť na to, že sa títo oslobodení Slovania s nadšením vrhnú do Európy, že sa „až po stratu svojej identity nadchnú pre európske politické a sociálne formy, a že teda budú musieť prežiť dlhé obdobie europeizácie skôr, akoby postihli čo-to z významu svojej slovanskosti a zo svojho špecifického poslania v človečenstve“.

Táto prvá fáza Dostojevského proroctva sa naplnila vrchovatou mierou. Naozaj akoby sme sa zo všetkých síl a čo najhorlivejšie snažili, aby sme dali Dostojevskému za pravdu.

Prorocká vízia Fiodora Michajloviča však pokračuje druhým dejstvom, a pre nás je veľmi zaujímavé sledovať, či mu aj vo vzťahu k tejto druhej fáze dajú dejiny za pravdu. Ako sa teda podľa neho bude vyvíjať západný slovanský svet – a jeho vzťah k Rusku?

„Medzi sebou sa tieto krajiny budú večne hádať, večne si navzájom závidieť a intrigovať jeden proti druhému. Pravdaže, stačí, aby došlo k nejakému vážnemu nešťastiu, a všetci sa obrátia k Rusku so žiadosťou o pomoc, nech by sa akokoľvek snažili pred Európou dokazovať svoju nenávisť, kuť pikle a klebety na Rusko, inštinktívne budú vždy (pravdaže, vo chvíľach nešťastia, nie skôr) cítiť, že Európa je, bola a vždy bude prirodzeným nepriateľom ich jednoty, a že za svoju existenciu môžu ďakovať jedine tomu, že existuje taký ohromný magnet, ako je Rusko, ktoré ich nevyhnutne priťahuje k sebe a tým udržuje ich celistvosť a jednotu.“

Rusko si podľa Dostojevského bude vždy vedomé, že je centrom slovanskej jednoty, že ak žijú Slovania ako slobodné národy, je tak len preto, že to Rusko tak chcelo a chce.

Nakoniec si Dostojevskij položí otázku: „Čo z toho Rusko má, aký osoh?“ – Na vzdialenosť 140 rokov (!) dobre vycítil mentalitu dnešných Európanov, že ako celá Európa, tak aj všetci jej Slovania budú (aj o celé storočie!) podozrievať Rusko z jeho snahy rozšíriť svoje územie na úkor Slovanov a pričleniť ich k sebe politicky – a vystríhal preto Rusko „nech ho Boh chráni od takých zámerov, lebo čím viac prejaví voči slovanským národom úplnú politickú nezištnosť, tým spoľahlivejšie o nejaké storočie dosiahne ich združenie vôkol seba“.

Ak nám predsa nedá pokoja otázka, čo bude mať Rusko z toho, že združí vôkol seba slovanské národy, dostaneme od Dostojevského odpoveď, na ktorú sme ešte „nedorástli“: „Cieľom Ruska, alebo jeho „ziskom“, ak chcete, je snaha žiť vyšším, vznešenejším životom, svietiť svetu veľkou, nezištnou a čistou ideou, konečne vytvoriť veľký a mohutný organizmus bratského zväzku plemien, pričom stvoriť tento organizmus nie politickým násilím, nie mečom, ale presvedčením, príkladom, láskou, nezištnosťou, svetlom; pozdvihnúť nakoniec všetky malé plemená k sebe a dať im pochopiť svoje materinské poslanie.“

Taký je zákon vývoja. „Lebo ak sa národy nebudú riadiť vyššími, nezištnými ideami a nebudú sledovať vznešený cieľ služby ľudstvu, ak sa budú riadiť iba svojimi vlastnými „záujmami“ – takéto národy bezpochyby zakapú, skostnatejú a pozbavené síl zahynú.“

„Iba za takýchto okolností povie Všeslovanstvo nové hojivé slovo ľudstvu,“ – končí svoju úvahu o budúcich osudoch slovanských národov Dostojevskij – a o 30 rokov neskoršie, na Turíce 1905, náš všeslovanský prorocký duch Pavol Országh Hviezdoslav sa ozve na jeho volanie v skladbe „Slavianstvo, teba sudba stíha...“ – nádhernou, priam „božskou“ prorockou víziou budúceho osudu a poslania Slovanov:

Len keď sa do žilôčky zmladíš,
keď napravíš sa do kosti:
základom pravdu, v láske svoj byt zriadiš,
hol zložíš spravedlnosti;
keď sudbou štvané, bité Hospodinom
nedarmo prejdeš celú očistu,
lež hnutím mysle každým, každým činom
sa zblížiš skromne ku Kristu;

keď takto zavrieš všetky rany,
ichž na tele máš, na duši:
len vtedy môže reč byť o poslaní,
čo na zemi ti prísluší.
Tu z chaosu jak vstaneš v plnom zdraví,
tvár okráženú slnca jasnotou,
a človečenstvo odeješ v nach slávy
a spasíš teplou dobrotou!

Boh, ktorý dal ti vzrásť tak telom,
na duchu tak ti požehnal,
on iste vtedy za tým bral sa cieľom:
by zaľúbenie v tebe mal,
odhrnúc sudbu, po večnosti métu
ťa vytešeným zrakom sprevádzal...
I neblúď ďalej! Nerob radosť svetu
a Bohu nespôsobuj žiaľ!

Súčasnosť si žiada návrat k skutočným hodnotám

V súčasnosti možno viac ako inokedy sledujeme zvýšený záujem o problémy v oblasti morálky a etiky v spoločenskom - národnom i medzinárodnom priestore. Jeden múdry nemecký teológ upozorňuje, že hommo economicus nemôže byť v centre pozornosti spoločenského snaženia . Nad ním by mal byť hommo politicus a úplne hore na vrchu - etika. Kým to tak nebude, pôjde o pohyb smerom dolu. Teda etika podmieňuje politiku a tá sa snaží o rozvoj spoločnosti cez ekonomické stimuly a aktivity motivovaním podnikov i občanov.

Každý riadiaci pracovník musí mať charizmu - mimoriadne schopnosti viesť iných, musí mať pod kontrolou vlastné vášne, ovládať svoj temperament a mať cit pre spravodlivý úsudok, pričom musí robiť efektívne rozhodnutia. Tieto schopnosti mu môžu pomôcť rozvinúť jeho vlastný osobnostný potenciál a profesionalizmus, ktorý nesmie fungovať na úkor etických deficitov. Napokon každému človeku jeho svedomie (ten kompas v nás) povie, kde je hranica slušného, mravného, ľudského, odborného, alebo aj vedeckého konania a že, túto hranicu nemožno bez výčitiek vo svedomí prekročiť. Určite by bolo vo svete menej problémov, keby sa ľudia a hlavne politici, podnikatelia a ľudia v riadiacich funkciách riadili vlastným svedomím a rešpektovali spoločenské morálne etické princípy.

Je potrebné rešpektovať každého občana na základe rešpektovania prirodzených morálnych princípov. Tieto princípy vychádzajú z reality konkrétneho človeka, tou je často jeho spoločenský status, jeho zdravotné postihnutie, sociálne zázemie, vzdelanie v kontexte uplatnenia, ale aj jeho životné postoje, životná filozofia, svetonázorové presvedčenie či stranícke zameranie. Ekonomická etika nás smeruje do odmietania finančných špekulácií namierených do oblasti dodržiavania daňových a rozpočtových pravidiel, do oblasti daňovej politiky, ktorou štát sleduje pokrývanie potrieb občanov na základe solidarity. Sociálny štát je štátom solidárnym. Solidarita je cesta k spoločenskému pokoju a možnosti rozvoja každého, kto sa narodil a žije. Solidarita v súčasnosti vychádza za hranice jednotlivých štátnych zoskupení a stáva sa základom pre tvorbu a rozvoj globálnej spoločnosti charakteristickej spoluprácou všetkých štátov pri riešení hlavne globálnych sociálnych problémov ľudí participujúcich nie na základe rasovej, národnej, kmeňovej, náboženskej či politickej príslušnosti ale na základe rodu – ľudia.

Myslím si, že je Slovensko je krajina, ktorú sa oplatí rozvíjať cez investície aj nadnárodných spoločností a eurofondov. Slovensko má dostatok hodnôt, ktoré môže ponúknuť Európe i svetu . Politické a strategická vízia pre Slovensko je v súčasnosti víziou orientovanou na reálny sociálny princíp a konzervatívne hodnoty. Slovensko ako súčasť zoskupenia štátov Európskej únie prijíma hodnoty vychádzajúce z tradícií aj iných štátov ale súčasne rozvíja aj hodnoty, na ktorých stojí jeho vlastná štátnosť a ktoré si osvojili jeho občania. Indikátorom morálky a kultúrneho pokroku v každej spoločnosti je skutočnosť, ako sa vie postarať o tých, ktorí sú odkázaní na sociálnu pomoc - zdravotne postihnutí, sociálne odkázaní, invalidi, ľudia po rôznych traumách, politickí azylanti, siroty....Tento indikátor by mal mať tiež jednotný charakter vo všetkých štátoch európskej únie.

Solidarita, participácia, morálka, mravnosť, empatia, akceptácia, tolerancia, sloboda svedomia a náboženská sloboda to všetko sú atribúty hodnôt, ktoré je potrebné rozvíjať predovšetkým v rodine a škole. Tieto hodnoty sú často deštruované rôznymi elementmi, ktorých pôvod môže mať historické, ale aj politické pozadie. Nesmieme však pripustiť, aby sily s pochybnými hodnotami alebo bez hodnôt, alebo s deficitom hodnôt, v našej spoločnosti prevládli a zvrátili prirodzený kultúrny vývoj. Preto je potrebné občanov, ale hlavne mládež, vychovávať a vzdelávať k tomu, aby si osvojovali kultúrne hodnoty a na rôzne spoločenské problémy vedeli reagovať triezvo, uvážene, humánne a ľudsky. Nie je správne orientovať výchovu predkladaním vzorov rýchleho zbohatnutia alebo božskej moci peňazí, ako to často vidíme v súčasnosti. Mládež potrebuje príklady osobností populárnych predovšetkým altruistickým prístupom k človeku a k riešeniu spoločenských a morálnych problémov ľudstva. Osobností preniknutých politickými sociálnymi a inými charizmami.

Prvoradou úlohou každého štátu je chrániť svojich občanov pred chudobou, biedou, hladom, morálnym a mravným rozvratom, pred nepriateľom a všetkými tými, ktorých konanie by mohlo ohroziť život, majetok alebo slobodu občanov. Túto úlohu môže štát splniť však len vtedy ak občania budú rešpektovať spoločenské mravné a morálne normy a tieto budú rešpektované občanmi iba vtedy, ak budú mať osvojené skutočné hodnoty. Spoločenská výchova k hodnotám cez masové komunikačné prostriedky, dôsledná výchova k hodnotám v rodinách a výchova v školských inštitúciách, musí byť dôslednejšia, jednoznačnejšia, pravdivejšia a prísnejšia a určite budeme svedkami kultúrneho skoku aj v našej prítomnosti.

DUŠAN PIRŠEL

KULTÚRA
Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o..
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronicklej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Neutralita medzi dobrom a zlom neexistuje

Príhovor prof. Petra Piťhu na Trnavskej univerzite

(Pokračovanie z Kultúry č. 11, str. 12)

PRÁVO: BLUDNÝ KRUH, KTERÝ POHLCUJE SLUŠNOST

Ve výkladu o rodině jsem se již dotkl širšího problému právního řádu. Zde je výchozím bodem slovo řád. Rád je takovým uspořádáním, které dovoluje, abychom se vyznali v určitém prostředí. Každé společenství lidí potřebuje řád, aby mohlo fungovat. Důležité je, že opakem řáduje chaos. Neřád je negací, tedy porušením řádu.

Nechám stranou složitý vztah dvou právních přístupů při tvorbě zákonů, t.j. přirozeno-právního a pozitivního. Postačí připomenout, že prvý je starší a druhý se bez něho neobejde.

Podstatným pro naši úvahu je, že prvý se dovolává přirozeného řádu, který je dán autoritou Boží. Ten je suverénem a garantem práva. Druhý přístup s ním nepočítá. Garantem je nějakým způsobem vzešlý zákonodárce pozemský. Už to samo může dopadnout všelijak.

Každý ústavní právník ví, že jakýkoli zákonodárce potřebuje mít legitimitu, která leží mimo lidskou společnost, a to hlavně proto, aby vůbec mohla existovat rovnost všech lidí před zákonem. Porušení toho jsme zažili při rasových zákonech nacismu a třídních zákonech komunismu. V případech, kdy k něčemu takovému nedojde, např. v běžných moderních demokraciích, se ovšem pozitivní právo stejně opírá o pojem slušnosti, když vychází ze zásady: co není zakázáno, je dovoleno.

Naším všeobecným problémem je, že se rozpadá slušnost, tj. prožíváme morální krizi, a žádné sebepodrobnější zákony nám nepomohou. Pomoci může jen obroda slušnosti. Stále víc se proto mluví o Desateru a jeho zásadách, které jsou povětšinou přijatelné pro každého člověka.

Podobné výroky mě vedou k závěru, že mluveno „právnicky“ židovské Boží zákonodárství ze Sinaje, známé jako Desatero, je ústavou lidstva. Jeho ostrost byla taková, že se nenašel nikdo, kdo by ho nepřestoupil. Všichni byli něčím vinni.

Byla proto později novelizována a do Božího zákonodárství byl zaveden právní pojem milosrdenství. Kristovo shrnutí zákona stalo se preambulí ústavy. Ústavní zákon zůstal nedotčen v platnosti, ale bylo stanoveno prováděcí nařízení umožňující milost a vracející svobodu, radost a život.

Pro potřeby našich a evropských zákonodárců bych rád uvedl několik asi rozumných zásad pro tvorbu zákonů.

Zákonodárci si musí na prvém místě ujasnit, čeho chtějí docílit. Měli by také, nakolik jen je to možné, vědět, co všechno bude zákon dál působit.

Nesdílel jsem např. radost ze zrušení povinné vojenské služby. Chápal jsem, že to je příjemné. Jenže ono je to tak, že příjemné nemusí být potřebné, ale ne všechno potřebné je příjemné. Vedle důležitého výchovného momentu jsme ztratili vrcholný pojem občanské povinnosti, kterou je obrana země (vlasti), a snížili ho na daňovou povinnost. V danou chvíli nejsme s to hlídat svou ohroženou hranici, protože profesionální důstojnický sbor s nedostatečným mužstvem ji ubránit nemůže.

Vycházím z toho, že zákony mají společnost zušlechťovat a vychovávat, nikoli hlídat a trestat. Má-li zákon hrát výchovnou roli, musí jako záměr zákonodárce stanovit princip správného jednání. Vedle takového pravidla může pak uvést nevelký počet konkrétních výjimek. K vystižení správného jednání žádným seznamem jednotlivých případů dojít nelze.

Život je příliš složitý a mnohotvárný, aby se to mohlo zdařit. Dovolím si toto srovnání s výchovou. Dítě nelze vybavit na řešení všech situací, do kterých se dostane. Je třeba mu dát klíč, podle něhož je má řešit. Psa, který není schopen pochopit zásadu, je možné vycvičit k přesnému provedení cirkusových kousků. Žádný další úkol nevyřeší sám per analogiam. Nedělejme z lidí cirkusová zvířata. To je zlá a nebezpečná degradace.

Dítě nelze vybavit na řešení všech situací, do kterých se dostane. Je třeba mu dát klíč, podle něhož je má řešit. Zdieľať

Zákony mají být adresovány lidem slušným, nikoli potenciálním přestupníkům. Myslím, že zákon má být takový, aby byl naplňován, nikoli jen dodržován. Naplňovat znamená jednat v jeho duchu a rámci, který ačkoli je pružný, je pevný. Dodržovat znamená jednat podle litery, která je ztvrdlá, a proto křehká.

Mezi jednotlivými stále přibývajícími ustanoveními jsou mezírky umožňující beztrestné přestupování. Paradoxně tedy zákony adresované přestupníkům vedou k jejich nárůstu.

Při pohledu na desítky metrů dlouhé řady tlustých foliantů, v nichž jsou sepsány současné právní normy, se ptám, z čeho tato tasemnice roste. Zcela určitě ze vzájemné nedůvěry.

Na co stačilo slovo a podání ruky, začalo být sepisováno jako smlouvy. Tento krok ovšem nedůvěru nemůže odstranit, naopak ji zvyšuje. Smlouvy lze zpochybňovat, a proto rostou.

Rozběhl se zlý, bludný kruh, který jako spirálovitý vír, který pohlcuje to nejdůležitější v otázce mezilidských vztahů, totiž slušnost.

Dobré zákony by podle mne měly být formulovány s předpokladem slušnosti a rozumnosti adresáta, aby ho vedly k zodpovědnosti. Znamená to zároveň, aby sloužily plynulému chodu života, nikoli aby působily překážky. Pokud není dodržena tato zásada, jde o výraz všeobecné nedůvěry, která místo zodpovědnosti nastoluje formální mechanické dodržování litery. To se dá snadno a stejně mechanicky kontrolovat, což zjednoduší práci stále rostoucí byrokracii.

Rozběhl se zlý, bludný kruh, který jako spirálovitý vír, který pohlcuje to nejdůležitější v otázce mezilidských vztahů, totiž slušnost.

Výsledkem je odtržení předpisů od skutečnosti. Důležitým se stane, zdaje vše papírově (tj. podle předpisů) v pořádku. Jak to vypadá v reálu, nakonec nikoho nezajímá. To pak lidi poctivé a zodpovědné v reálné situaci nutí k přestupkům neživotného zákona.

Sdílím staletí platné zásady o stručnosti a srozumitelnosti zákonů. Zákon musí být stručný. Prodlužování, zjemňování, rozrůstání předpisů vede k tomu, že zákony nemůže nikdo pojmout do paměti, překážejí na každém kroku, a proto nejsou respektovány. Zákony jsou rovněž neustále měněny a jsou pak nestabilní.

Zákon, má-li naplňovat své poslání, musí být zaznamenán jazykem všeobecně známým. Záměr zákonodárce musí být pochopitelný selským rozumem. Není-li tato zásada splněna a občan potřebuje advokáty jako tlumočníky, dochází k tomu, že se lidé o zákony nezajímají. Cítí spor mezi zdravým rozumem a neživotným zákonem a mají trvalý pocit nespravedlnosti.

Dovolím si ještě víc a upozorním zákonodárné sbory, jak postupně vybudovaly právní základ dnešní krize a připravily pro nás důmyslný způsob sebevraždy, k níž jako zákonů dbalí občané máme přistoupit.

Promluvím o Listině lidských práv a svobod. Tato listina vznikla jako Deklarace mezinárodní dohodou, jejíž ratifikací vznikl její právní statut v ústavách signatářských států. U nás je nyní součástí ústavního pořádku. Podepsána byla v Norimberku, nikoli jen v časové, ale především kauzální a symbolické souvislosti s Norimberským mezinárodním soudem s válečnými zločinci po skončení Druhé světové války. Za místo soudu i podpisu Deklarace lidských práv a svobod byl vybrán Norimberk, neboť právě tam byly nedávno předtím nacistickými „právníky“ vyhlášeny zákony, podle kterých byly páchány zločiny, které svým rozsahem i brutalitou překonaly vše, co lidstvo do té doby poznalo.

Kvůli těmto zločinům byli souzeni a odsouzeni jejich tvůrci a veliké zvrhlosti byly nazvány válečnými zločiny. Záměrem skutečného zákona v pojetí tvůrců Deklarace lidských práv a svobod bylo znemožnit opakování podobných zločinů.

LIDSKOPRÁVNÍ HYSTERIE JE NEŠTĚSTÍ

Dovolte mi tři poznámky na okraj.

Prvá: Není dobré zapomenout na míru pokrytectví sovětských signatářů, kteří měli už dávno doma své gulagy, které byly vzorem právě pranýřovaných koncentráků, a souhlasili s jejich dalším rozvojem.

Druhá: Pojem základních lidských práv byl v historii evropského práva znám dávno. Jeho uvedení do právního myšlení se přičítá Thomasi Jeffersonovi (1763-1826) a/nebo Johnu Lockovi (1632-1704). Ve skutečnosti však tento pojem poprvé použili dominikáni při velké právnické rozpravě, kterou vyvolali kvůli zločinům proti lidskosti. Učinili tak na základě relací svých misionářů, kteří referovali o zrůdných způsobech jednání Španělů s domorodci v Jižní Americe.

Roku 1511 kritiku zahájil P. Antonio de Montesinos, OP kázáním na ostrově Hispaniola, dnes Columbia a Haiti. Obžalovali dokonce španělské velitele i jednotlivé vojáky, kteří byli pak obhajováni tím, že domorodci nejsou lidé, lidem se jen podobají. Výsledkem teologicky (l) vedené právní (!) debaty bylo uznání plného lidství domorodců, a to na základě jejich zásadních rysů člověčenství. Byl vybojován a formulován pojem práva na život jako základní universální právo každého člověka.

Nezůstalo tehdy jen u teorie. Řada velitelů byla odvolána, byla vydána královská instrukce, jak se má postupovat vůči domorodcům známá jako Burgonské zákony z roku 1512 a Valladolidské zákony z roku 1513. Jak vypadala a vyvíjela se situace v terénu v oblastech vzdálených přímému dohledu královské moci Španělska víc než tisíc kilometrů po moři a dalších stovek po pevnině, se dá těžko něco říct. Slavné to určitě nebylo.

Důležité pro právní vývoj však není třeba i masivní překračování pravidla, ale vznik a platnost pravidla jako takového. Akademické, ale i jinde vedené disputace jak ve Španělsku, tak v koloniích trvaly celá desetiletí. Definitivní tvar právního pojmu lidských práv a zároveň i nárys prvního mezinárodního práva podal P. Francisco de Vitorio, OP (71483-1546) v přednáškách na univerzitě v Salamance roku 1532. Později byly publikovány s názvem Releción de los Indios a prosluly pod názvem Čtení o Indiánech a o zákonech války.

Vraťme se k Deklaraci a podívejme se na její další vývoj. Pod velkými lobbistickými tlaky byla nejrůznějším způsobem doplňována, zjemňována a rozšiřována. Jednou o právo ženy na rozhodování o vlastním těle, známým jako potratový zákon, popřípadě kohokoli o ukončení vlastního života, známý jako zákon o euthanazii. Podruhé o práva menšin často velmi zvláštního ustanovení (pacienti, lékaři, řidiči,…), až se tato listina stala život zmrtvující právní autoritou, která ve jménu lidských práv a svobod škrtí rozum zachovávající většinu, která přitom má na všechny menšiny s jejich právy vydělat.

Myslím si, že nejsem rasista ani nacista, ani šovinista ani náboženský fanatik, ale jsem přesvědčen, že celá tato lidskoprávní hysterie, která si vynutila politickou korektnost, tj. znemožňuje věcně mluvit, je neštěstí. To, že může být kdokoli stíhán – záminka se najde v monstrózní spleti zákonů snadno – považuji za cestu k anarchii. Prohlásit, že otec, který v půl dvanácté vezme klukovi mobil a pošle ho spát, nebo že babička, která plácne dvouletou vnučku přes prsty, když si znova a znova chce sáhnout na rozpálená kamna, se dopouštějí týrání, považuji za výrok proti záměru zákonodárců. Ti by totiž sotva zmíněného otce a babičku označili za válečné zločince a postavili vedle Eichmanna, Himlera, či krvavé Elzy.

Prohlásit, že otec, který v půl dvanácté vezme klukovi mobil a pošle ho spát, nebo že babička, která plácne dvouletou vnučku přes prsty, když si znova a znova chce sáhnout na rozpálená kamna, se dopouštějí týrání, považuji za výrok proti záměru zákonodárců.

Třetí se týká toho, že Listina ve svém základním znění je buďto přímo zapracována do ústavy, nebo jako u nás se stane součástí ústavního pořádku.

Nejsem dost právnicky vzdělán, ale ptám se: Je možné, aby novela či nižší zákonná norma, která je v přímém rozporu se záměrem zákonodárců výchozího zákona, byla platná? Není neplatná od chvíle, kdy je uzákoněna?

Nebo, nedopouštějí se ti, kdo ji odhlasovali, aniž by před tím zrušili výchozí zákon, trestního činu porušení tohoto zákona? Listina lidských práv a svobod je dnes postavena na hlavu a otevírá legální cestu k porušování právě těch nej-nej-základnějších práv člověka, třeba práva žít a narodit se. Dosti o tom.

HRANICE JE TŘEBA STŘEŽIT A HÁJIT

Zastavme se nyní u problému migrantů. Za příznačné na diskuzích kolem nich považuji, že spíše okrajově se sem tam někdo dotkne skutečného merita věci a jeho zasazenosti do širšího kontextu.

Jako dnes ve všem se zabýváme akutními otázkami v časovém horizontu včera – zítra a ani v situaci celkově tak vážné se političtí představitelé nepřestali zajímat o své populistické zájmy a „body“ pro příští volby a nezačali se zabývat dobrem společnosti.

Pohled na hlavy států při pohřbu obětí masakru v Paříži mne naplnil pohrdáním. Zhroucená Anděla Merkelová, vizážisty upravená na jakousi mater dolorosam se opírala o mužnou ochrannou paži prezidenta Hollanda, který s pevnou tváří hleděl nad všechny účastníky jako ten, kdo má situaci pod kontrolou, jakoby v rozhovoru se svým božským protějškem na nebesích.

Je mi stydno i jen mluvit o všech těchto nevzdělaných, ustrašených hlupácích, kteří nemohou zaujmout žádný postoj, protože nemají žádný názor. Tyto mátožné loutky, které se deklarují jako zásadoví lidé, jsou hříčkou v rukách davu.

Otázka migrantů je případ velmi složitý, protože vznikal z mnoha důvodů a ovlivňuje spousty oblastí života společnosti. Týká se rovněž mnoha různorodých území přímo a nepřímo vlastně celého světa. Patrně nikdo nemá dostatek zpráv odevšad, což podvazuje rozvážné rozhodování, když je třeba dělat jasná, pevná a hlavně rychlá rozhodnutí.

Je tomu, bohužel, tak, že do vyhrocené situace jsme se – upozorňuji, že skoro všichni – probudili z líbezných snů ukolébaní ve volně se pohybující síti utkané z dlouhotrvajícího nadbytku sociálních států. Není divu, že se teď chováme jako chroust, který spadl do podmáslí. Jednoduše si nevíme rady.

Pokusím, opakuji, pokusím se situaci alespoň pojmenovat a obraz poněkud uspořádat. Zároveň se zmíním o řadě nebezpečí, kterým bychom měli předejít. Začnu tím, co je nejtvrdší a naprosto zásadní. Je válka. Není mír. Mír, pokud ho chceme, musíme uhájit, to jest vybojovat.

Budeme-li ho akademicky či politicky postulovat, předpokládat, budeme si nalhávat. Nemluvit o realitě války a zastírat si ji mi připomíná chování dítěte, které si ručníkem zakryje tvář a myslí si, že je nikdo nevidí, protože ono samo nevidí nikoho. Je trestuhodným, že se slovo válka nesmí vyslovit. Konflikt, střet zájmů, dramatické události, mezinárodní krize jsou výrazy, které patří do schématu míru a dají se řešit jednáním. Jenže jsme ve válce. Uvažovat ve schématech míru je nemístné.

Je třeba uvažovat v termínech války. Z toho mi vyplývá, že se máme starat o hranice a suverenitu. My se však zabýváme otázkou migrantů, což je strašný, ale odvozený problém.

Hranice je třeba střežit a hájit. Suverenitu vyjádřit právními předpisy, především vízovou povinností. Hranice je ve válce linie pevně vojensky střežená. Za ní jsou nepřátelé. Na hranici se střílí. Výjimku tvoří člověk s bílou vlajkou, člověk s rukama vzhůru a beze zbraně. Protože bohužel bojují i ženy a dokonce děti, nelze je vyloučit.

Lidé, kteří přicházejí z území nepřítele, buď útočí, nebo jdou dobrovolně do zajetí. Jsou proto eskortováni do střežených táborů a upozorněni, že při pokusu o útěk se po jediné výzvě střílí. Tam jsou identifikováni. Pokud mají doklady, ověří se jejich pravost. Čas pobytu v běženeckém/zajateckém táboře je vymezen.

Po jeho uplynutí dostává každý vízum určitého charakteru nebo je eskortován před hranici, kterou přestoupil. Je-li usvědčen z diverze, je uvězněn. Tvrdí-li utečenec, že prchá do jiné země, budiž

v uzavřeném vozidle vojensky eskortován a předán příslušným orgánům na hranici cílového či tranzitního státu.

Až doposud nepadlo jediné slovo o charitě a milosrdenství. Pochopitelně, že mají své místo, ale nemůžeme o nich uvažovat jaksi odděleně, a to ve schématu míru. Milosrdenství v době války se projevuje teprve po skončení vojenské operace. Zajatí nejsou týráni, ponižováni, dostávají stavu války a zázemí odpovídající základní zajištění.

Ať je velkorysé! Příděl jídla však bude asi polovina toho, co je dávkou na muže a den těch, kdo hájí hranici. Žádné peníze nepotřebují. Dostanou-li vízum, je jejich sociální zajištění jasně vymezeno a podmíněno prací, která jim samozřejmě musí být nabídnuta.

To vše jeví se mi jako jasné a věcné. Včetně toho, že každý, kdo koná proti těmto příkazům, dopouští se velezrady, popř. válečného zločinu proti lidskosti a je podle toho rychle potrestán.

Fakt, že jsme ve válečném stavu, že válka není bůhví kde, ale přímo se nás týká, je dán článkem 5 smlouvy NATO, kterou jsme podepsali. Obrátí-li se kterýkoli člen na ostatní s žádostí o vojenskou pomoc, protože se cítí ohrožen, jsou ostatní povinni tuto pomoc poskytnout. Neposkytnutí pomoci je zrada, a tedy přeběhnutí k nepříteli.

Nešilhejme po neutralitě. Není možná. Přejít na druhou stranu znamená vydat se všanc úhlavnímu nepříteli. Za takto vyhrocené situace není možné hledat akademická řešení a na konferencích (kvazi) odborníků debatovat o modelech soužití a prolínání kultur.

Problém je až příliš aktuálně reálný. Akademici zaspali a jsou čtvrtstoletí pozadu nebo vedle. Opakuji, že jsme ve válce a armády čekají na povel. Navíc akademické úvahy podporují, resp. zakrývají nerozhodnost vlád a způsobují, že pod dojmem hrůzných zpráv (uřezávání hlav) emotivně vznikají fanatické návrhy, příp. i pokusy převzít obranu do vlastních rukou.

Tím se pak vytváří živná půda i nerozvážný dav pro schopného organizátora, který se brzo promění v diktátora-zachránce.

Analogicky není čas hledat viníka a diskutovat o chybách jednotlivých rozhodnutí a politiků. Postačí vědět, že k základnímu omylu jsme s výjimkami potvrzujícími pravidlo přispěli všichni. Opustili jsme svou náboženskou identitu. Není čas o tom diskutovat. Žijeme v přítomnosti a je třeba v ní konat.

(Pokračovanie v budúcom čísle)